

WESTERN ROMAN
LASO
CIJENA 10 d. BROJ 325

KRVAVA GRANICA

Mark L. Wood:

KRVAVA GRANICA

Mark L. Wood: **KRVAVA GRANICA**
Naslov originala: **BLUTIGE GRENZE**
Copyright: Wilhelm Heyne Verlag, München
Recenzija: Mladen Stary, književnik
Prijevod: Thea Gjurgjević
Grafički urednik: Ivica Bartolić
Urednik: Marcel Čukli

«Laso» – Izdavač OOUR Informativno-revijalna izdanja – n. sub. o. Radne organizacije «Vjesnik» n. sol. o. OOUR-a, Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4 – Glavni i odgovorni urednik Borivoj Jurković – Tisak OOUR Novinsko-revijalna štamparija i OOUR TMG «V, »snik», Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4 – Zagreb 1980

Copyright (sva prava za Jugoslaviju) VJESNIKOVA PRESS AGENCIJA Zagreb.

Cijena pretplate za godinu dana iznosi 520 ili 468 d s popustom od 10%, a za 6 mjeseci 260 d ili 234 d s popustom. Samo unaprijed plaćena pretplata osigurava popust od 10%. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-586 OOUR «Vjesnik SSRNH» s oznakom za «Laso».

Cijena za inozemstvo: DM 1.80, ASCH 1000, SFRS 200, HFL 2.00

Cijena inozemne pretplate za 6 mjeseci: DM 36.00, SKR 63.00, ASCH 250.00, FF 74.00, SFRS 36.00, HFL 37.00, US\$ 15.00

UPLATA NA DEVIZNI RAČUN 30101-620-37-7210-256 – Privredna banka Zagreb za «Vjesnik».

EKONOMSKA PROPAGANDA: «Vjesnik» Agencija za marketing Zagreb. Trg bratstva i jedinstva 6, 1/1 kolor zadnja stranica 7.000 d ili 480 US\$.

Oslobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7-1973. od 26. XI 1973.

I

Dva stražara naslonjena na zid stražarske kućice umorno su gledala prema suncu, koje je bilo visoko na nebu i obasjavalo stjenoviti kraj. Povremeno su se osvrtni da im ne promakne nešto sumnjivo u okolici i motrili u daljinu ne bi li zamijetili nečiji dolazak. Ali ni jedan ni drugi nisu uočili oblak prašine koji im se približavao putem obraslim trnjem.

Otkako je general Miles uhvatio i lišio slobode i posljednje Apaše, budnost vojnika znatno je popustila. Dvojica stražara pred stražarskom kućicom još su se vrlo dobro prisjećala toga dana, premda je otad prošlo već više od dva mjeseca. Nisu prisustvovali tome događaju. Taj dan morali su čistiti staze utvrde u kojoj su se nalazili i tek su iz druge ruke saznali da je neki poručnik Charles B. Gatewood uhvatio Geronima i preostale Apaše i doveo ih u utvrdu Bowie.

Već nekoliko dana nakon toga bili su otpremljeni na dug put u Floridu gdje ih je čekao

nimalo lagodan život u močvarama toga kraja. Čak su i oni Apaši koji su prije radili za vojsku i uveliko je zadužili kao tragači bili otpremljeni u Floridu.

Od toga dana u nekadašnjoj zemlji Apaša bilo je mirno. General Miles uživao je u Los Angelesu u slavi stečenoj tim pothvatom, a vojnici u tamošnjim utverdama čekali su da budu premješteni u dijelove zemlje u kojima su potrebni. Bez ikakvih važnih zadataka dosadivali su se svakodnevnim vojničkim obvezama i trošili uštedevinu u igračnicama i salunima obližnjeg Tuscona.

– Vruće je danas – reče jedan od vojnika.

Uto su obojica ugledala jahača, koji kao da se pojavio iz ničega, i prestrašeno se zagledala u decetoricu svezanih Apaša koji su posrtali prema stražarskoj kućici.

– Sam Chance! – promuća jedan od stražara. – Mislio sam da ste već odavno u Misouriju. Zar niste namjeravali nastaniti se na bratovoj farmi

čim završi cijela ova čarolija ovdje?

– Morao sam još nešto završiti – odvrati Sam Chance. – Imate li još mjesta u zatvoru? – upita pokazujući na Apaše.

Stražari nisu odgovorili, već su i dalje začudeno gledali Apaše kako umorni stoje na vrućini, ruku opuštenih uz tijelo, bez ikakva izraza na licu. Ti Indijanci bili su posve drugačiji od onih koje je poručnik Gatewood uhvatio prije nekoliko tjedana. Sudeći po vanjštini, ovi Apaši se nisu mnogo razlikovali od onih koje je uhvatio poručnik, ali u očima ovih i dalje je sjala vatra upornosti i nenapuštene nade koja je plamtjela njihovim ratničkim srcima. Bili su nalik na mustange koji nisu napuštali nadu u slobodu premda su već jednom osjetili težinu sedla.

– Gdje... gdje ste ih pronašli?

– U planinama Santa Catalina – reče Sam Chance, gurnuvši šešir na zatiljak i obrišavši znoj sa čela. – Skrivali su se u jednoj od pećina visoko u planinama.

– Prokletnici!

– Dakle imate li mjesta ili nemate? – zlovoljno će Sam Chance.

Stražari ponovo nisu odgovorili. Gledali su u Apaše kao da još nikad u životu nisu vidjeli Indijance. U međuvremenu su još neki vojnici ugledali pridošlice i došli da vide nove zarobljenike. Radoznalo su ih motrili.

– Zašto ih nisi ubio, Same?

– upita neki narednik. – Sada ne bismo imali nepotrebnih neprilika!

– Sami ćemo to srediti! – poviče netko drugi.

– Mislio sam da su svi prebačeni u Floridu – pomalo začudeno reče jedan od regruta koji je stigao tek prije nekoliko tjedana i još nikad u životu nije vidio Indijance.

Vojnici su i dalje međusobno raspravljali, ali Sam Chance se na njih nije osvrtao. Polako je sjahao i samo su njegove malo zategnute usne odavale da nema baš visoko mišljenje o ljudima koji ga okružuju i da ga samo prevelik umor sprečava da im kaže svoje mišljenje. Nitko se nije usudio ni doirniti zarobljenike.

Sam Chance je bio poznat kao čovjek koji se u pustinjskim dijelovima američkog jugozapada najbolje može suprostaviti Indijancima. Gdje god bi se pojavio taj mršavi čovjek sa svojim poznatim slamnatim šeširom na glavi, ljudi bi se prisjećali mnogih zanimljivih zgoda o poznatom tragaču. Neke od tih priča bile su izmišljene, ali su zato one istinite bile ispričane bez pretjerivanja, ma koliko grozota u njima bilo opisano. Sam Chance je bio jedan od onih koji se nisu borili protiv Indijanaca iz prezira ili mržnje. On je samo nastojao da svoj posao obavi što savjesnije ne dajući se omesti bilo kakvim osjećajima.

Nitko nije točno znao koliko mu je godina, a moglo mu je biti oko pedeset. Svijetle kose poput slame, opuštenih ramena, obučen u isprane levisice i široku košulju, izgledao je pomalo čudno. Njegov je pogled odavao čovjeka puna ži-

votne energije, kao da je pred njim još cijeli vijek.

– Ključ! – kratko i odlučno reče Sam Chance.

– Zaista namjeravate zatvoriti ove Apaše? – začudeno će jedan stražar. – Mislio sam...

– Otkad v as plaćaju da mislite?! Potreban mi je ključ!

Stražar skine ključ s opasača i pruži ga Samu. Ovaj je kimnuo i uputio se prema zatvoru nedaleko od stražarnice.

– Hej, Chance! – poviče netko.

Sam Chance se okrene i prepozna visokog oficira koji mu se približavao brzim koracima.

– Hej, majore! Kako ste? – dovikne mu Sam Chance.

Major Noyes bio je tek nekoliko mjeseci zapovjednik utvrde Lowell. Odgovarao je za tri odreda četvrte konjičke jedinice i u posljednje vrijeme, otako su Geronimo i njegovi ratnici bili u Floridi, dopustio je da disciplina popusti. Taj bljedoliki čovjek bio je energičan i odlučan. Kad je ugledao svezane Indijance, smiješak na njegovu licu pretvorio se u grimasu.

Zašto besposličarite? – upita ljutito vojnike koji su se nalazili u blizini. – Nemate li pametnijeg posla?!

Vojnici su požurili da što prije nestanu a i dvojica stražara su se vratila na svoja mjesta.

– Gdje ste ove pronašli? – upita major Noyes ne mogavši prikriti uzbuđenje i čuđenje.

– U planinama Santa Catalina – ponovi Sam prijašnji odgovor. – Pronašao sam ih skrivene u nekoj pećini, vrebao sam ih i...

– Zar Sâm? – preneraženo će major. – Kako vam je to pošlo za rukom?

– Sve ću vam ispričati kasnije uz čašu hladna piva. Najprije moram ove momke odvesti u zatvor.

Major Noyes tek sada opazi da je izviđač umoran od duga i naporna jahanja.

– Naravno, Chance – reče major. – Abrahame! Cochranе! Pobrinite se za zatvorenike! – zapovijedi dvojici stražara.

– Ne! Radije ću to sam uraditi – reče Sam Chance i otvorivši teška zatvorska vrata pokaže Indijancima kamo moraju ući.

Kad su ušli, zatvorio je vrata, zaključao ih i dobacio ključ jednom od stražara.

– Idemo! – reče majoru.

Prešli su glavni trg utvrde i ušli u majorov ured. Unutra je bilo ugodno svježe. Major Noyes ponudio je Chancea da sjedne i jednom od svojih ljudi naredio da iz saluna donese dvije boce piva. Sjeo je za svoj masivni писаči stol i pripalio cigaru.

– Želiš li i ti jednu?

Sam Chance uzme cigaru, pripali je šibicom koju mu je pružio major i zadovoljna osmijeha na licu nasloni se na naslon stolice.

– Dakle... ispričajte mi, molim vas, kako se sve to dogodilo – reče major.

– Nemam vam zapravo mnogo što ispričati – slegne Sam ramenima. – Slučajno sam pronašao tragove Apaša i slijedio ih. Dovedi su me sve do planina Santa Catalina. Apaši su očito mislili da su izvan-

redno mudri i da su me prevarili... Nadali su se da ću povjerovati da su prešli u Meksiko. Gotovo sam nasjeo, ali sam na vrijeme opazio da su skrenuli i slijedeći isušeno korito potoka pošli na sjever.

– Znači da su pošli vojnom cestom? – začudeno će major.

– A zašto ne? Koliko je meni poznato, na tim putovima više nema vojnih patrola... Svi misle da je rat već odavno završen i da su svi Apaši u Floridi...

– Vi očito niste tako mislili? – nasmiješi se major i doda Samu čašu s pladnja koji je vojnik upravo donio u ured. – Živjeli!

Sam je bio žedan. Pio je sve dok nije iskapio čašu a zatim ju je odložio na pladanj.

– Ah! Ovo mi je zaista prijal!

– Je li bilo kakvih poteškoća? – upita major, obрисavši pjenu s usana. – Mislim... vi sami protiv devetorice Apaša...

– Dvanaestorice.

– Kako?

– Bila su dvanaestorica, majore. Trojica su stradala putem...

– A ostali?

– Nije bilo osobitih poteškoća. Svi su ispucali sve metke i kad su ostali bez municije, morali su se predati – odvratila Sam.

– Nisu pokušali pobjeći?

– Nisu imali kuda... Rekao sam vam već da su bili u pećini... Pažljivo sam motrio izlaz i tako sam ih sve držao na nišanu.

Major Noyes kimne. Znao je da je to moglo poći za rukom samo čovjeku kakav je Sam

Chance. Major je već više od šest godina boravio u zemlji Apaša i znao je što se krije iza hladnokrvno izgovorenih Samovih riječi. Za život u toj zemlji bilo je potrebno mnogo srčanosti i iskustva.

– Izvrsno ste to učinili!

– Za to sam i plaćen – nasmiješi se Sam.

Noyes je zamišljeno gledao svoju cigaru i zatim stresao pepeo na pod.

– Kako ste znali da u planinama ima još Apaša? – upita major pogledavši Sama.

– Poznajem ih dobro – nasmiješi se ponovo Sam Chance.

– Cha-ut-lipun je tvrdoglaviji od Geronima. Taj se nikada neće predati. Trebalo je da ga vidite kad sam ih uhvatio. Da ga nisam onesvijestio, napao bi me golim pesnicama... I svezanih ruku pokušavao se opirati.

– Cha-ut-lipun? – ponovi major Noyes. – Nikada nisam čuo to ime.

– To je onaj starac sijede kose – reče Sam. – Već je navršio šezdesetu i stoga ljudi potcjenjuju njegovu snagu, ali može se okušati sa svakim, i najjačim borcem.

– Otkud ga tako dobro poznajete? – začudi se major.

– A što vi mislite, gdje sam tako temeljito naučio raspoznavati tragove? – nasmiješi se Sam. – Tko me naučio sve ono što znam? Tko me naučio da se neopažen došuljam do neprijatelja? Kako mi je pošlo za rukom da tako dobro upoznam ovu pustinju?

– Četiri godine ste živjeli kod Apaša. To je svima poznato...

– Cha-ut-lipun bio je poglavica plemena s kojim sam živio – prekine Sam Chance majora.

Od čuda major Noyes gotovo ispusti cigaru.

– Ovaj starker? – prene-
raženo će major. – Nemojte
mi reći da je taj starac sposo-
ban...

Sam Chance više nije slušao
majora. U mislima se vratio u
prošlost i prisjetio se dana kad
je bez ijednog centa u džepu
došao na područje Arizone i
kad su ga već prvi dan oteli
Indijanci.

Za sve to je zapravo bila
kriva njegova majka. Jednoga
dana jednostavno ga je posjela
u poštansku kočiju za Tuscon i
saopćila mu da je krajnje vri-
jeme da se sam o sebi brine. U
to vrijeme, naime, upoznala je
nekog bogatog trgovca zlatom
i tako joj je mali Sam bio na
putu.

Sam Chance pomisli kako se
najviše promijenila onoga
dana kad su brata i njegovu
ženu ostavili u Missouriju i
sami krenuli dalje na zapad.
Oca se nije dobro sjećao. Dok
je Sam još bio malen, njegov
otac je odlučio da na što brži
način pronade mnogo zlata i
obogati se. U potrazi za bo-
gatstvom jednog dana se zauvi-
jek izgubio i nitko ga više nije
vidio. Možda je pronašao malo
zlata i netko ga je opljačkao i
ubio ga, a možda su ga zarobili
i odveli u ropstvo, ali to ionako
sada više nije važno.

Samova majka nije prolila
ni suze za svojim mužem. Na-
protiv, radovala se što ga se na
tako jednostavan način oslobo-
dila. Gotovo isti dan počela je

razvratno živjeti. Dovodila je
svake večeri drugog čovjeka u
sobicu hotela u kojem su ona i
Sam odsjeli u San Franciscu.
Dječaku je tada bilo trinaest
godina i već je shvaćao da nje-
govu majku zanima jedino no-
vac. Da ga nije otjerala, vjero-
jatno bi sam otišao.

Majka ga je poslala u Tuc-
son rekavši mu da tamo živi
neka njegova tetka, ali nikada
do nje nije stigao. Blizu Gila
Benda kočiju su napali Cha-ut-
lipun i njegovi ratnici. Sam je
jedva izvukao živu glavu. Sve-
zali su ga i odveli u svoje selo.

Dvije godine je obavljao razli-
čite teške poslove, a zatim ga
je Cha-ut-lipun uvrstio u red
ratnika. Naučio ga je kako će
duže vrijeme izdržati bez vode,
kako će na kementu tlu pro-
naći tragove konjskih kopita i
još štošta što mora znati svaki
dobar ratnik iz plemena
Apaša.

Sam Chance je marljivo
učio, nikada ne napustivši
nadu da će jednoga dana usp-
jeti pobjeći. Protekle su još
dvije godine i Samu je jednoga
dana to uspjelo. Ratnici su
upravo slavili uspjeli napad na
Tiswin i opijajući se od ushiće-
nja zanemarili mladoga Sama.
On je iskoristio taj pogodni tre-
nutak i nestao. Mnogo mu je
vremena trebalo da se do-
mogne Tuscona. Tamo je
isprva boravio kod nekog po-
malo sumnjivog gostioničara.
Znao je da mora od nečega živ-
jeti, pa je odlučio da kod
Apaša stečeno znanje upotri-
jevi kao vodič kroz pustinju.
Kasnije, kad je izbio rat s Indi-
jancima, ponudio je vojsci

svoje usluge i namjestio se kao civilni tragač.

– U redu... ali rat je sada ionako završen – javi se major i trgne Sama iz njegovih misli.

– Bilo bi lijepo da je rat uistinu završen, ali u to ću povjerovati tek onaj dan kad budem siguran da su Cha-ut-lipun i njegovi preostali ratnici u Floridi – odvrati Sam. – Ne poznajete vi Apaše! Nisu to ljudi našega soja. Drugačiji su.

– Nemojte se brinuti – utješi ga major Noyes. – Sa zarobljenicima ću poslati u vojnu utvrdu Bowie svoje najbolje ljude. Pobrinut ću se da im ne padne na pamet mogućnost pokušaja bijega... Neće pobjeći! U to možete biti uvjereni.

– To su tvrdili i drugi, a...

– Ne brinite se! Pripazit ćemo

– Ipak bih radije sâm...

– Čini se da ste uvjereni da ih nismo sposobni sami prevesti u Floridu – nasmiješi se major Noyes prikrivajući ljutnju.

– Nije riječ o tome, majore... Jedino, naviknut sam da povjereni mi posao dokraja završim...

– Vaša je dužnost bila jedino da pronadete Apaše – prekine ga major Noyes ostrim glasom. – Naša je dužnost da ih prevezemo u Floridu...

– Ali ne poznajete dovoljno Cha-ut-lipuna! – usprotivio se Sam, iako je opazio da je major ljut i uvrijeđen. – Taj Apaš je opasan!

– Već ćemo mi s njime izaći na kraj – prekine ga major.

– Nadam se, majore...

– Nemojte više o tome razmišljati – reče major, izvadivši iz usta cigaru. – Koliko smo vam dužni za vaše usluge?

– Pedeset dolara.

– Zaista ste zaslužili da se napokon odmorite – zaključio major Noyes, izbrojivši na stolu novac. – Same, da nije vas, ne znam što bismo učinili posljednjih mjeseci...

– Hvala vam, majore!

– Vraćate li se svome bratu na farmu?

– Razmišljao sam o tome – umorno će Sam. – Prije nekoliko mjeseci umrla mu je žena i potreban mu je netko s kime može razgovarati.

– U Missouriju je sigurno lijepo – reče major, pripalivši novu cigaru. – Vjerojatno i nije vruće kao ovdje – doda, kao da je i njemu potreban odmor.

– Da – reče Sam uvjerljivo, iako već četrdeset godina nije bio u Missouriju.

Nije bio baš siguran da će mu se takav život uistinu svidjeti.

– Znači, odlazite u Tucson... Pretpostavljam da ćete putovati vlakom.

– Ne. Poštanskom kočijom. Možda ću prije polaska još nekoliko dana odsjesti u hotelu...

– Znači, želite se još neko vrijeme zabaviti? – nasmiješi se major. – Razumijem vas...

– Želio bih se zapravo naspavati – reče Sam i dohvati svoju čašu piva.

– Živjeli! – nazdravi major Noyes. – Popijmo ovu čašu u slavlje svršetka rata!

Sam je šutio. Predobro je poznao Cha-ut-lipuna i njegove ratnike a da bi se usudio po-

dići čašu u slavlje svršetka rata koji još sigurno nije bio završen.

II

Sam Chance napustio je utvrdu poslije ručka. Oprostio se s nekim vojnicima koje je u toku godina dok je radio za vojsku bolje upoznao i uputio se u smjeru Tucsona. Dok je prolazio pokraj stražarske kućice, obuzeo ga je nelagodan osjećaj da ga kroz zatvorske rešetke netko promatra.

Dva sata nakon Samova odlaska krenula su iz utvrde kola sa zarobljenim Apašima. Indijancima su ruke i noge bile vezane vlažnim kožnatim vrpčama. Ležali su jedan pokraj drugoga poredani kao vreće brašna. Kola je pratilo petnaest vojnika pod vodstvom narednika Hamiltona. Šestorica su jahala straga a po trojica sa svake strane kola. Narednik Hamilton i jedan mladi vojnik jahali su ispred kola. Na kočijaškom sjedalu smjestio se kaplar Willard Rice, jedan od onih koji su se mogli pohvaliti dugogodišnjim iskustvom s Apašima, a pokraj njega zdepasti kočijaš.

— Hajde! Naprijed, prokletnici! — vikao je kočijaš želeći požuriti životinje koje su vukle kola. — Vidjet ćete vi još tko sam ja!

Konji su požurili kao da razumiju kočijaševu prijetnju. Do utvrde Bowie, gdje je trebalo da uhvaćeni Apaši budu registrirani, preostalo je još tridesetak kilometara, a zatim ih je čekao put od oko pet kilometara do željezničke stanice duboko u pustinji. Ukupno, put

od gotovo četrdeset kilometara, na kojem se što šta moglo dogoditi.

Izuzevši mladog vojnika na čelu koji se svojevolumino prijavio, ljudi narednika Hamiltona bili su odreda iskusni momci koji su mnogo godina proveli na jugozapadu i s vremenom se upoznali s okrutnošću života u tom kraju. Bili su svjesni opasnosti koja svaki trenutak vreba i znali su da moraju dobro pripaziti na Indijance koje voze, iako su ovi ležali svezani na dnu kola. Ni trena ih nisu smjeli ostaviti bez nadzora.

— Da mi je samo znati zašto Sam Chance nije ove divljake odmah ubio — mrmljao je jedan od vojnika koji su jahali na začelju i gutali prašinu što su je stvarali jahači i kola pred njima. — Pomalo mi je svega dosta. Najradije bih sve ovo poslao do vraga! Ova pustinja me nervira.

— A što misliš, kako je meni?! — zlovoljno će vojnik pokraj njega. — Da mene pitaju, ja bih sve odmah ubio...

— Ubijeni u bijegu... — promrmlja prvi vojnik.

— Naravno. Kao da bi to bilo prvi put da je neki od Apaša ubijen prilikom pokušaja bijega...

— Znam. Naš narednik je odviše oprezan. Nikada se ne bi upustio u takvo što.

— Meni to pričaš... A baš za večeras sam ugovorio sastanak s Glorijom.

— Misliš, s djevojkom iz Emporiuma? U tom slučaju si zaista mnogo propustio. Stari moj, mogu ti reći da...

— Nemoj mi reći da si bio na sastanku s njom?! — pomalo ljutito će vojnik. — A ja sam, budala, mislio da sam prvi s kojim...

— Da, to je Gloria... Kad je s njom, svaki misli da joj je prvi momak. Zbog toga i jesu svi tako ludi za njom! — nasmiješi se mladić.

Oba vojnika zamislila su se i samo na časak zaboravila svezane Apaše. Mislila su odlutali u neku toplu sobu i... Sve je to, naravno opazio Cha-ut-lipun. Od samog polaska iz utvrde hinio je umor i iscrpljenost, ali je budno pratio svaki pokret pojedinog vojnika iz pratnje. Brzo je pogledao Gomeza i Nantajea želeći se uvjeriti jesu li i oni spremni. Pogledom im je dao na znanje da će ubrzo doći njihovih pet minuta.

Naravno da su vrlo dobro iskoristili sate provedene u zatvoru utvrde. Bilo im je poznato da se svi uhvaćeni Apaši prvo otpremaju u utvrdu Bowie. Osim toga, bili su uvjereni da će se vojnici držati ceste koju su sami prokrčili prije nekoliko godina. Poznavajući put kojim će putovati, nije im bilo teško da odrede najprikladnije mjesto za pokušaj bijega. Znali su, kad zadu u planinski splet Rinicnion, da moraju proći mjesto gdje se pokraj puta uzdižu strme stijene unutar kojih su nezamjetljivi manji prolazi. Odlučili su pokušati na tome mjestu.

Naravno da se nisu željeli olako predati. Odlučili su se boriti do posljednje iskre nade. Unutar utvrde Bowie i na putu od utvrde do Floride bijeg je

bio gotovo nemoguć, pa su stoga jednostavno morali pokušati na ovom dijelu puta. U toku idućih nekoliko sati njihova sudbina će vjerojatno biti određena... Kad bi sve teklo po planu, morali bi, bez većih gubitaka svladati šesnaestoricu ljudi koji su ih vezane vodili u utvrdu Bowie.

Cha-ut-lipun bio je dovoljno iskusan da točno procijeni opasnost u kojoj su se nalazili i da ne žrtvuje bezglavo svoje preostale ratnike. Znao je koliko i on i svi njegovi mogu izdržati. Prije nego što su bili uhvaćeni, dobro su se najeli. U skrovištu su imali dovoljno hrane i tako nisu bili iscrpljeni. Dugo pješaćenje pustinom nije ih odviše izmorilo. Čovjek koji ih je uhvatio nije ih tjerao i čak je s njima dijelio vodu koju je imao u svojim bisagama. Da, imali su dovoljno snage...

Najsnažniji od svih bio je Cha-ut-lipun, iako je u svojoj poderanoj odjeći izgledao jedno i iscrpljeno. Bio je odjeven u stare hlače i prijavu pamučnu košulju stegnutu velikim kožnatim opasačem. Obuća su mu bile mokasine. Oko glave je svezao vrpcu koja mu je pokrivala pola čela.

Isušeno lice puno bora i na izgled umorno i staro tijelo nisu odavali kakva se snaga i volja još kriju u starom Apašu. Samo se u njegovim očima mogla zamijetiti vatra koja kao da je gorjela u srcu toga neumornog Indijanca. Dugogodišnji teški život, progonjenja, mržnja, borbe, sve to ga je učinilo onakvim kakav je sada — okrutan i nemilosrdan. Oduvi-

jek je znao samo za rat. Još dok je bio dječak, učili su ga samo mrziti i ubijati...

Ugledavši Sama Chancea, koji ih je uhvatio i predao ovim vojnicima, ostao je hladan kao i uvijek. Toga čovjeka je još kao mladića poučio mnogim vještinama i postao mu je drag, ali sada, kad ih je uhvatio, Cha-ut-lipun gotovo nije osjetio ni razočaranje ni tugu. Život često ne dopušta ljudima osjećaje. Uvjerenje starog Indijanca bilo je da je važan samo onaj trenutak o kojem ovise život ili smrt... Važno je biti brži od protivnika. To je sve. Sam nije pucao u Indijanca i Cha-ut-lipun je bio uvjeren da je u tome pogriješio. Nije mu smio dopustiti da se snade i razmisli. Tako je barem mislio Cha-ut-lipun. Odlučio je da svom nekadašnjem učeniku ne pruži još jednu priliku da ga uhvati.

Starac se oprezno dovukao do Gomeza koji je ležao zatvorenih očiju hineći da spava. Ali polumeksikanac je bio budan i ispod oka je pratio svaki i najmanji pokret vojnika koji su slijedili kola. Tek je nekoliko mjeseci bio kod Cha-ut-lipuna i njegovih ratnika, ali i u to kratko vrijeme svi su mogli zapaziti da je okrutan i brutalan razbojnik.

— Ubrzo ćemo stići do našeg mjesta — promrmlja Cha-ut-lipun ne pomičući glavu. — Prijedi na stvar čim se čovjek s onom oznakom na rukavu sagne nada mnom. Prvo se pobrini za onog crvenokosog. Taj je najopasniji.

— U redu — odvrati Gomez. Cha-ut-lipun se oprezno od-

šulja do stražnjeg dijela kola. Morao je paziti da vojnici ništa ne opaze. Bilo je najbolje da i dalje budu uvjereni kako svi zarobljenici spavaju. Zauzvatio se dovukavši se do Nantaje. Nikada nije odviše volio toga mladog ratnika, ali bio je svjestan da je to jedan od njegovih najboljih i najsrčanijih ratnika. Jednoga dana će vjerojatno zauzeti njegovo mjesto... Cha-ut-lipun je znao da će ga taj mladić najbolje zamijeniti. Trebalo je samo još vremena da stekne više strpljenja, samodiscipline i hladnokrvnosti.

— Nantaje, čuješ li me? — tiho će Cha-ut-lipun.

— Čujem te. Kada ćemo konačno prijeći u napad?! — uzbuđeno će Nantaje.

— Moramo pričekati da stignemo do mjesta gdje su one strme stijene — prošapće starac. — Znaš li što je tvoja dužnost?

— Koješta! — ljutito će Nantaje. — Misli li možda Cha-ut-lipun da u svojoj blizini ima zaboravljivog ratnika nalik na starice u našem selu? Dohvatit ću prvog vojnika u blizini i onesposobiti ga.

— U redu — mirno će Cha-ut-lipun. — Dogovoreno.

U međuvremenu stigli su do planina i kola su već klopārala kotrljajući se stjenovitim putem. Uz put su se uzdizale visoke stijene i Irac na kočijaškom sjedalu usredotočio je svu svoju pažnju na to da kola ne skrenu s puta. Cha-ut-lipun je znao da ne smije oklijevati.

Dovukao se do ruba kola i bacio se s njih u trenutku kad su ušli u oštar zavoj. Pao je i ostao ležati kao da je mrtav.

Vojnici koji su slijedili kola nisu ga odmah zamijetili, a kad su vidjeli kako leži, preplašeno su uhvatili uzde svojih konja i dohvatili puške.

— Hej, naredniče! — poviče jedan od njih.

— O'Hara, zaustavi kola! — odjekne nečiji glas.

Narednik se iznenađeno okrene i brzom kretnjom izvuče pušku iz navlake na sedlu. Oprezno se približi kolima i pogleda Indijanca.

— Što se dogodilo? — upita zabrinuto obrativši se Apašima.

Oni su sjedili ili ležali u kolima i pretvarali se da su potpuno nezainteresirani. Neki su čak hrkali.

— Ne razumijem — promrmlja na španjolskom Gomez.

— Što je tom čovjeku? — upita narednik.

Izgledao je sve zabrinutije i cijev njegova karabina bila je uperena čas u nepomičnog Indijanca na zemlji, čas u njegove drugove u kolima.

— Bolestan je — reče Gomez slegnuvši ramenima. — Star je, slab i više ne može izdržati sve ove napore kao mi ostali. Možda je mrtav...

Narednik Hamilton povukao je uzde i odjahao do Cha-ut-lipuna. Približivši mu se, sjahao je sluteći da nešto nije u redu. Nije, međutim, pretpostavljao da bi sve to mogla biti varka. Bio je uvjeren da ovi Indijanci nisu tako nerazumni da vezani i nenaoružani pokušaju napasti nadmoćnije od sebe...

Sagnuo se nad starca. Apaš je ležao privučenih nogu, ispružen na ledima. Nitko nije opazio da ispod trepavica gleda

jednim okom i tako prati svaki pokret narednika Hamiltona.

— Hej! Donesite mi bisagu s vodom! — poviče narednik obrativši se vojnicima.

Isti trenutak Cha-ut-lipun skoči na noge i napadne iznenađenog narednika koji se nije stigao suprotstaviti svome protivniku... Vojnici su na trenutak ostali kao ukopani u sedlima, a kad su konačno shvatili o čemu je riječ, bilo je već prekasno...

Gomez se uspio dočepati noža i prerežati užu. Zatim je dobacio nož ostalima. Svi osim mladog vojnika koji je jahao s narednikom već su se imali prilike boriti s Indijancima, ali sve je ovo za njih bilo prebrzo i neočekivano. Vojnici su se pokušali boriti, ali nisu bili dorasli ratnicima koje je život naučio samo na okrutnost i vječnu borbu. Još ih je preostalo samo sedam.

— U zaklon! — poviče netko. — Sklonite se, jer ćemo inače svi izginuti! Sjašite s konja i sklonite se! Što čekate?!

— Hajde! Moramo nešto poduzeti! — javi se netko drugi.

— Nema svrhe da se borimo! Pokušajmo pobjeći! — začulo se iz zaklona.

Ali za to je bilo kasno. Već su bili opkoljeni.

— Još je jedan preostao — reče nakon nekog vremena Cha-ut-lipun, zamišljeno pogledavši mladog vojnika koji je do maloprije pratio narednika Hamiltona.

— Ali ne zadugo — nasmiješi se Nantaje i podigne pušku.

— Staní! — poviče starac.

Cha-ut-lipun bio je brži i neo-

čekivanom kretnjom izbio je Nantajeu pušku iz ruke.

— Što sad ovo znači?! — ljutito će mladi ratnik.

— Ponovo te moram opomenuti da se prebrzo uzbuđuješ i da moraš biti smireniji. U planinama mi nije potrebna razjarena zvijer koja se ne može obuzdati.

— A zašto ga ne bih ubio? — poviče mladi Apaš.

Cha-ut-lipun nije odgovorio, već je bez riječi prišao mladom vojniku koji je sjedio u sedlu ukočen od straha.

— Nemojte me ubiti! — promuca mladić.

Starac se nasmiješi. Nikada nije poštovao ljude koji od straha gube samokontrolu i prestaju biti hrabri ratnici.

— Nestani! — procijedi Cha-ut-lipun na engleskom. — Javi ostalima da je Cha-ut-lipun zajedno sa svojim ratnicima ponovo na slobodi!

— Da nestanem?! Ne šalite se? — mucao je mladić. — Ali...

— Hajde! Požuri dok se nisam predomislio!

Vojnik okrene konja i pobode ga snažno ostrugama.

— Živ sam! — vikao je jašući što dalje od sve te grozote koju je vidio. — Živim! Čujete li me?!

Cha-ut-lipun je gledao za njim zamišljeno tresući glavom i zatim otišao do konja kojega je jedan od njegovih ratnika držao pripremljena za njega. Uzjahavši, gurne pušku u navlaku. Pažljivo je gledao svoje ljude, koji su svi već sjedili u sedlima a neki od njih pridržavali za uzde suviše konje. Tko zna, možda će im biti potrebni.

— Krenimo! — zapovjedi Cha-ut-lipun.

III

Sam Chance probudio se od buke koja je dopirala s ulice kroz otvoren prozor njegove hotelske sobe podsjećajući ga da se ne nalazi u pustinji, već u središtu bučnog Tucsona. Posljednjih je godina taj nekad simpatični gradić izrastao u veliki prometni čvor koji se Samu više nije svidao kao nekada.

Zijevnuo je i sjeo na rub kreveta. Sunce je već prodiralo u sobu i po njegovu položaju na nebu Sam je zaključio da je prošlo osam sati. Digao se i navukao hlače.

Stigavši u Tucson, otišao je u hotel »Palace« i željan odmora duže vrijeme nije napuštao sobu. Nije silazio ni na obroke. Vlasnik hotela donio bi mu povremeno jelo u sobu i kao poznatu čovjeku, o kojem se u gradu mnogo pričalo, donio mu je bocu viskija na račun hotela.

Sam popije gutljaj iz boce i strese se osjetivši kako mu tekućina žari grlo. Ne napuštajući sobu posljednja tri dana, prospavao je više od četrdeset sati. Preostalo vrijeme je jeo i razmišljao, napokon udobno smješten u dobru krevet. Kad bi se previše razbudio, dohvatio bi bocu i pio sve dok ponovo ne bi osjetio zamor i zaspa.

Posljednjih tjedana, doduše, naporno je živio progoneći Apaše, ali to zapravo nije bio razlog njegovoj želji da toliko spava. Pio je i spavao želeći da

što duže odgoda važnu odluku koju mora donijeti prije ili kasnije. Znao je da ne može cijeli život provesti u ovoj sobi, nego da mora odlučiti želi li ostati ovdje na jugozapadu ili otići na bratovu farmu.

Nijedna od tih dviju mogućnosti nije mu se previše sviđala. Zaista nije mislio nimalo loše o svom bratu, ali mnogo godina ga nije vidio i poznavao ga je zapravo samo putem pisama koja je primao dva ili tri puta godišnje. Bio je uvjeren da bi se s njime mogao vrlo dobro slagati, ali nikako se nije mirio s tim da postane farmer. Danju obrađivati zemlju a navečer sjediti na terasi ispred kuće jednostavno nije bio život na koji je navikao.

Bila mu je potrebna sloboda, širina neizmjenjnih ravnica, tajanstvenost pustinje i zvuk vjetra. Nije mogao zamisliti da bi živio a da ga od vremena do vremena ne obuzme ono čudno čuvstvo tjeskobe kad čovjek osjeti da ga netko prati i da će uskoro biti borbe. To je bio njegov život. Navike se ne mogu lako mijenjati i potreban je neki važan razlog da čovjek promijeni uobičajeni način života. Sam je oduvijek bio naučen na borbu, na opasnost. To su bili sastavni dijelovi njegove svakidašnjice.

Da je upoznao neku djevojku i njome se oženio, vjerojatno bi danas drukčije mislio. Ali žene i djevojke koje je poznavao bile su plesačice u salunima ili supruge oficira koje je upoznao dok su posjećivale svoje muževe. Nikada nije bio u prilici, i toliko sretan, da susretne djevojku kakva bi njemu bila po-

trebna, a sada je za to već možda prekasno.

Sam Chance popije još gutljaj viskija prateći zrake sunca kako se poigravaju na podu sobe. S vremenom je zavolio pustinju i priviknuo se na vrućinu koja je ljudima nenaviklim na takav život često oduzimala dah svojom jačinom bez jenjavanja. Pustinja je oduvijek bila neumoljiva. Ali što da radi ovdje?! Prestankom rata za njega tu više nije bilo posla. Na trenutak pomisli kako će njegov život odsad biti jednak životu starog Cha-ut-lipuna, kojemu je suđeno da kraj života provede u zatvoru. Neće li i njegov preostali život biti nalik na mučenje iza rešetaka zatvorske ćelije? I Cha-ut-lipun živjet će odsad kao on, sam i napušten, daleko od svoje prave domovine, očekujući smrt.

Bacio je bocu u smeće glasno kunući, odlučivši da ipak posjeti bratovu farmu. Pa nije valjda u Missouriju baš tako loše. Ako ništa drugo, pričať će bratu o mnogobrojnim pustolovinama, kojih se u sve ove godine doista mnogo skupilo. Obukao se, uzeo pušku i bisage u kojima je imao sve svoje stvari i sišao u predvorje.

– Možda nešto nije u redu, gospodine Chance – začuđeno će čovjek na recepciji.

– Ne... ne... sve je u redu – promrmlja Sam Chance. – Koliko sam dužan?

– Pet dolara – zamišljeno će čovjek.

– Kada polazi slijedeća poštanska kočija? – upita Sam, izvadivši novac.

– Želite nas napustiti? – začudeno upita čovjek. – Za sat vremena... – doda, zamijetivši Samov nestrpljivi pogled. – Ako želite, mogu vam nabaviti kartu.

Sam mu je dao novac, zahvalio i otišao u blagovaonicu. Sjeo je za jedan od slobodnih stolova, odloživši bisage i pušku.

– Gladan sam. Želio bih zajutrak – reče smjestivši se.

S tekom je pojeo šest jaja i popio šalicu jake meksikanse kave koja se mogla dobiti u većini restorana u Tucsonu. Osjećao se bolje i sada mu je bilo drago što je napokon izašao iz sobe. Obrisao je usta, platio i uzeo svoje stvari.

Kod pošte je već troje ljudi čekalo kočiju. Sam se naslonio na stup u blizini mjesta na kojem je trebalo da stane kočija i pripalio cigaretu. Oduvijek se držao po strani i nije osjećao potrebu da razgovara s ljudima. Odlučio je da se u kočiji pretvara da spava i tako izbjegne razgovor s ostalim putnicima.

– Oprostite, gospodine...

Sam se okrene i ugleda visoka čovjeka, mršava i blijeda, s naočalima na nosu. Bio je tako blijed da ili nije bio iz ovoga kraja, ili je cijeli dan radio u nekoj mračnoj prostoriji zaklonjen od sunca koje ovdje svakog brzo prži.

– Da? – upita Sam, ljutit što se njegov plan ne ostvaruje.

– Prilično je vruće danas...

Sam slegne ramenina. Pitao se zašto je tome čovjeku toliko vruće. U srpnju i kolovozu vrućina je mnogo veća. Taj je čovjek u to vrijeme trebao da

dode ovamo. Čak je i škorpionima u tim mjesecima nesnosno vruće.

– Čekate li kočiju? – upita neznanac.

– Da.

– I ja. Sretan sam što napokon odlazim iz ovog predjela. Ne mogu više izdržati ovu pasju vrućinu – stenjao je čovjek.

Izvukao je iz džepa maramu i obrisao znojno čelo. Sam ga je odmjeravao pogledom razmišljajući zašto je u odijelu ako mu je tako vruće. Mogao je obući haljetak. Bilo bi mu ugodnije.

– Jeste li iz ovoga kraja? – upita čovjek.

Sam kimne.

– Ja sam došao ovamo samo u posjet. Jedan od moje braće oženio se Meksikankom i sada živi ovdje. Radi tamo u onoj banci – reče pokazujući preko ceste. – Ova prašina! Vrućina! Ni za što na svijetu ne bih želio ovdje živjeti!

– A odakle ste?

– Iz St. Louisa – reče čovjek i oči mu se zažare pri samoj pomisli na taj grad.

– To sam i mislio – zlovoljno će Sam. – Meni bi mogli svaki mjesec platiti tisuću dolara, a ipak ne bih pristao da živim u tome gradu.

– A... ali... gos... gospodine...

– promuća čovjek. – Zašto?

Na svu sreću u taj je trenutak kočijaš pozvao putnike i Sam je tako izbjegao odgovor. Uzeo je svoje stvari i prošao mimo začudenog čovjeka.

– Dakle... takvo nešto... – čudio se i dalje stranac.

Smjestivši se u kočiju, Sam je brzo zatvorio oči kako bi izbj-

gao svaki daljnji razgovor s tim dosadnim čovjekom. Ljutito se upitao zašto nije kupio bocu viskija za put, ali tada bi ga stranac još radoznalije motrio.

IV

Kočijaš je zapucao bičem i krenuli su. U kočiji je bilo za-
gušljivo, jedva se moglo disati. Sam je zamišljao kako je sada onom čovjeku iz St. Louisa i ostalim putnicima. Znao je da im je nesnosno vruće, ali i on bi rado popio čašu hladnog piva. Jedina je utjeha bila da više nema opasnosti od napada Apaša.

Sam se sjetio Cha-ut-lipuna i nije osjećao nikakav ponos pri pomisli da su njegovom zaslugom taj starac i njegovi ratnici sada na putu prema Floridi. Ti Apaši su voljeli slobodu isto kao i svi ostali ljudi i borili su se za nju do posljednjih snaga. Nije lako predati se i provesti preostali dio života kao zarobljenik, daleko od svoje zemlje i svojih navika. Sam se pitao zašto se tim ljudima ne dodijeli dio zemlje na kojoj bi mogli mirno živjeti, raditi, loviti i boriti se za svoj opstanak u prirodi. Zašto im se jednostavno ne dodijeli, ako ništa drugo, a ono barem dio pustinje? Zašto su ljudi odlučili otjerati ih u močvare Floride, u zemlju koju nikada nisu vidjeli i na koju se nikada neće moći naviknuti? Ali to su bila pitanja na koja, znao je, ionako ne može odgovoriti. Toliki su ljudi time razbijali glavu ne mogavši naći rješenje, pa otkud bi sad on mogao pronaći izlaz iz svega

toga! To je bio posao drugih, on je imao svoja zaduženja i savjesno ih je obavljao.

Pogledao je kroz prozor i u odsjaju sunca vidio kaktuse, kojih je u tom predjelu bilo napretek. Za nekog stranca cijeli taj kraj bio je isti, ali iskusnu čovjeku poput Sama nije bilo teško odrediti gdje se nalaze. Do naredne poštanske stanice bilo je još tridesetak kilometara. Sam tiho prokune. Odjednom izdaleka začuje topot kopita.

Ostali putnici to sigurno nisu čuli, ali Sam je odmah znao da im se približava pet jahača. To su sigurno bili bijelci. Indijanci uvijek napadaju iz zasjede. A tko ih to prati? Razbojnici? Vojnici? Za svaki slučaj Sam dohvati pušku i otkoči je.

— Što je to sada? — preplašeno će čovjek kraj Sama. — Što se dogodilo?

— Apaši... — tiho će žena koja je sjedila u kutu.

— Ne bojte se! — nasmiješi se Sam bojeći se da žena ne počne vikati od straha. — Želim samo biti oprezan. Nema razloga za paniku.

— Nadam se da niste razbojnik — s nepovjerenjem reče jedan od putnika i sjedne bliže svojoj ženi.

Sam se nije potrudio da odgovori, već je provirio kroz prozor i ugledao vojnike kako se približavaju kočiji i nešto dovikuju kočijašu. Ovaj je kunuci zaustavio kočiju.

— Što je? — upita čovjek kraj Sama.

— Vojnici...

— Dobro je s olakšanjem će žena.

Dok se kočija zaustavljala, digao se oko nje velik oblak prašine, tako da je Sam jedva razabrao ljude koji su im se približili.

– Hej! – pozdravi jedan od vojnika.

– Što je? Što hoćete? – zlovoljno će kočijaš. – Remetite mi vozni red.

– Je li u kočiji Sam Chance?

– Odakle da ja to znam?! – odbrusi kočijaš.

– Ovdje sam – javi se Sam prepoznavši glas majora Noyesa. Izašao je iz kočije i stisnuo oči, jer mu je smetalo sunce. – O čemu je riječ? – upita smiješeći se Sam. – Jeste li mi možda dodijelili počasnu pratnju ili ste prešli među razbojnike?!

– Cha-ut-lipun i njegovi ratnici – zlovoljno će major – pobili su sve ljude iz pratnje i pobjegli! Na slobodi su!

– Do vraga!

Iz kočije se začulo stenjanje. Žena je kriknula od straha a muškarci je nisu uspjeli umiriti i sami ne znajući kako da se utješe. Čak je i kočijaš problijedio.

– Nadam se da se ne šalite

– polako će Sam.

– Ubili su petnaestoricu mojih najboljih ljudi – utučeno reče major. – Među njima su bili i narednik Hamilton narednik Rice... sve sami hrabri i dobri momci...

– Hamilton? – čudio se Sam.

Narednik Hamilton bio je poznat kao hrabar i dobar čovjek koji je prešao kroz mnoge borbe i iskušenja.

– Kako se to dogodilo?

– Ne znam – strese glavom major. – Ostavili su na životu mladog Millera kako bi nam mogao sve potanko ispričati, ali jadtik je još toliko uplašen da ne može govoriti.

– Do vraga! – ponovi Sam.

– Hej, majore! – nervozno će kočijaš. – Razumijem ja vaše muke, ali i uz najbolju volju ne mogu sebi dopustiti više od deset minuta zakašnjenja... Nanijet ćete štetu mom glasu...

– Što? – odsutno upita major Noyes.

– Čovječe, moram dalje! Ne mogu više čekati!

– Ah tako. Da... da... samo krenite!

– A što je s ovim ovdje? – upita kočijaš pokazujući na Sama.

– On će ostati s nama – odlučno će major. – Vi samo krenite!

– U redu. Što se mene tiče... Ali novac vam ne mogu vratiti. Za to ćete se morati pismeno obratiti našoj kompaniji.

Skinuo je Samove bisage i bacio ih prema njemu.

– Otkad sebi prisvajate pravo odlučivanja o tome što će raditi neki civil? – obrati se Sam majoru.

– Nemojte mi, molim vas, otežavati situaciju! – zabrinuto će major. – I sami dobro znate da jedino vi možete pronaći i vratiti Apaše.

– Više nisam najmladi...

– Ali najbolji tragač za Indijancima i čovjek koji na cijelom ovom području najbolje čita tragove – prekine ga major. – Želite li da vas i dalje molim i preklinjem?

– U utvrdi Lowell na raspolaganju su vam četiri čete, a u

utvrdi Bowie još četiri! Nećete mi valjda reći da svi ti ljudi nisu sposobni da pronađu šačicu Apaša...

– To ne bi bilo prvi put!

Major Noyes je imao pravo. Apaši su bili pravi gerilci, vješti i oprezni borci koje je vrlo teško nadvladati. Mjesecima su vojnici bezuspješno tražili Geronima i njegove ljude i na kraju su ga pronašli samo zahvaljujući izdaji nekog Apaša, njegova neprijatelja. Jedino iskusan Apaš može u pustinji pronaći Apaša. S njihovom lukavošću i znanjem mogao se mjeriti samo Sam Chance. Godinama, dok je živio kod njih, učio je razmišljati i postupati kao oni.

– Što da učinim? – upita Sam, gledajući za kočijom koja je već nestajala u oblaku prašine.

– Vaše je da na čelu cijele ćete krenete u planine – reče major Noyes.

– To ne dolazi u obzir! – usprotivi se Sam.

– Zašto?

– Nije to što vi mislite... Ne želim krenuti sa cijelom četom. To Apaši samo čekaju. U tom slučaju bi bilo bolje da odmah odustanemo.

– Što time želite reći?

– Samo ako podem sam, postoji mogućnost da pronađem Cha-ut-lipuna i ostale odbjegle Apaše. Znete i sami što je učinio s vašim vojnicima.

– Zar namjeravate sami odjahati u planine? – začudi se major.

– Isto kao i prije dva tjedna... Koliko je meni poznato, tada sam pronašao

Apaše i doveo ih vama u utvrdi...

– Ali to je bilo nešto sasvim drugo... – počeo major Noyes.

– Ili ću krenuti sam, ili uopće neću otići – oštro ga prekine Sam. – Ne želim ništa riskirati!

– Zaista ste neobično tvrdoglav momak!

– Ni vi lako ne odustajete – nasmiješi se Sam. – Od koga ste zapravo saznali da sam još u ovom kraju i da već nisam na farmi svoga brata?

– Ako želite da budem iskren, priznat ću vam da ni načas nisam vjerovao da ćete doista ostaviti pustinju...

– Ali već sam bio na putu da je ostavim – nasmiješi se Sam, iako ni on više nije bio sasvim uvjeren da je doista namjeravao putovati sve do Missourija. – Što kaže general Miles na sve ovo?

Na čelu majora Noyesa pojavile su se bore. Major se ogledao oko sebe i prišao bliže Samu.

– On o svemu tome još uopće nije obaviješten.

– Kako?

– Moramo pronaći Apaše prije nego što on ista dozna! Radi toga sam vas i potražio. Moramo biti brzi, kako se o svemu ne bi previše doznalo. Inače...

– A što je s onom petnaestoricom mrtvih vojnika? Ne možete to zataškati!

Samo nekoliko dana... Čekajte da pronađemo Apaše, a onda ćemo vidjeti što ćemo dalje. Sve dok ne napadnu civile, nitko se neće uzbuđivati zbog svega ovoga.

– Ali uvjeravam vas da će

uskoro napasti civile! – suprostavi se Sam. – Potrebna im je hrana, municija...

– Što onda čekate?! – nervozno će major.

Sam u blizini opazi vojnika kako pridržava uzde njegova konja.

– Čini se da ste na sve mislili – reče Sam i pride konju.

– Što ćete...

– Ništa još ne znam – prekine ga Sam.

Sam Chance prebaci na životinju svoje bisage i uzjaše.

– Kao da vas uopće ne zanima koliko će vam vojska platiti za ovu uslugu – začudi se major Noyes.

– Ima za to vremena... – odvrati Sam i podbode konja.

Ubrzo je nestao među kaktusima koji su rasli posvuda.

V

Ellen Young bacila je vedro u zdenac i do nje je dopro zvuk koji bi se čuo uvijek kad bi vedro palo u vodu. Potegnula je uže, izvukla vedro i postavila ga na rub zdenca, a zatim je obrisala znojno čelo. Nije bila lijepa. Godine što ih je provela sama u pustinji i divljini ostavile su na njezinu licu tragove napora koje je svakodnevno morala svladati, a oko očiju skupile su joj se bore. Tijelo joj je bilo vitko a pogled usprkos svemu pun topline. Bila je obučena u dugačku sivu suknju i bijelu bluzu. Dugu i poput meda svijetlu kosu složila je i pričvrstila na zatiljku.

– Majko! Doručak je na stolu!

Ellen pogleda prema kući, gdje je uz prozor stajala njezina kći Elizabeth. Djevojka je

bila nalik na majku i izgledala je kao Ellen prije desetak godina, mlada i puna života. Njezina svijetla kosa bila je raspuštena i prekrivala je lijepo oblikovana ramena.

– Evo me, odmah dolazim!

– poviče Ellen.

Otkako je njezin muž poginuo u planinama Santa Catalina, Ellen je živjela na svome malom posjedu sama s kćeri. Prije nekoliko mjeseci željela je sve to napustiti i preseliti se u grad. Rat s Indijancima još je trajao i premda je njezina farma bila udaljena samo desetak kilometara od Tucsona, Ellen se bojala Indijanaca koji bi je možda mogli napasti. Ali onda je rat završio i tako je odlučila da ipak ostane na farmi. Mati i kći su jedva spajale kraj s krajem, ali imale su ipak dovoljno za život, a drugo im i nije bilo potrebno. Ellen, oduvijek naučena da radi i bori se za opstanak, bila je zadovoljna svojim načinom života i nije očekivala neka čuda. Znala je da se za sve u životu mora boriti i teško raditi da bi se ista postiglo.

– Hoćeš li donijeti jaja? – poviče Elizabeth.

– Hoću, samo da Laredo ulijem još malo vode u zdjelicu – odvrati Ellen i krene prema staji.

Laredo je bio stari vučjak koji je pratio njihovu obitelj na cijelom putu kroz Zapad. Na svome tijelu imao je već nekoliko ožiljaka. Jednu nogu je vukao i oko mu je bilo ozlijeđeno, ali usprkos tome bio je dobar pas čuvar.

– Hej, Laredo! – pozdravi ga Ellen. – Jesi li se odmorio?

– sagne se i ulije vode u njegovu zdjelicu.

Ellen opazi da se pas ne osvrće na vodu, već da podignutih ušiju stoji i oprezno osluškuje. Žena pomisli da je možda nanjušio zeca ili nekog stranca kojega je ovamo domamio miris svježeg jutarnjeg kave. Imala je mnogo znanaca i nadaleko je bila poznata kao gostoljubiva i izvrсна kuharica. Često su se putnici zaustavljali da kušaju njezin poznati kolač od jabuka.

Laredo je počeo režati i Ellen shvati da se u blizini ne nalaze prijatelji. Nije htjela ni pomisliti da u okolini možda još ima Indijanaca koji se i dalje šuljaju ovim krajem.

Oprezno je pogledala desno od sebe, ali je na sjevernim brežuljcima sve bilo mirno. Priroda je bila lijepa u tišini jutra koje je nagovijestalo novi vrući dan.

– Majko! Gdje si? – javi se ponovo Elizabeth.

– Evo me! – odvrati Ellen što je prirodnije mogla.

Nipošto nije željela da onaj tko je promatra iz nekog zaklona vidi da ju je pas opomenuo i da zna da je u opasnosti. Ako se domogne kuće, uspjeh će možda s kćeri izaći kroz prozor na drugoj strani zgrade i domoći se stijena, gdje bi se mogle skloniti i možda pobjeći onome tko ih, čini se, želi napasti. Pogladila je psa po glavi, nezadovoljna što izašavši na dvorište nije uzela pušku. Podigla je vjetrovnik s vodom i krenula prema kući, ali uto tišinu prekinu hitac. Ellen se okrene i ugleda mrtvo tijelo psa ispruženo na zemlji.

– Majko! – zaprepašteno će Elizabeth.

Ellen je oklijevala samo trenutak, a zatim je brzim skokovima, neprestano mijenjajući smjer, otrčala u kuću. Oko nje su fijukali meci, no Ellen se na to nije obazirala. Posljednjim je snagama stigla do kuće i zalupila vratima. Elizabeth je otrčala do police i uzela dvije kutije metaka. Sa zida je skinula svoju pušku, a Ellen je dohvatila pušku svoga pokojnog muža. Tako su njih dvije počele očajničku borbu u kojoj nisu imale mnogo izgleda da prežive...

* * *

Sam Chance je izdaleka vidio dim kako se diže visoko prema nebu. Uhvatio je čvršće uzde svoga konja koji je nemirno naćulio uši.

Jahao je već dva sata ne zaustavivši se ni u Tucsonu. Odmah je otišao do mjesta na kojem su Cha-ut-lipun i njegovi ljudi ubili vojnike i ustanovio da su krenuli na sjever. Slijedeći tragove, zaključio je da su se na mjestu na kojem su se oslobodili vojnika razišli i krenuli svaki svojim putem, kako bi se sjeverno od utvrde Lowell ponovo sastali u jednom od kanjona toga predjela. Bio je to samo jedan od trikova kojima su se služili Apaši, ali Sam Chance ih je predobro poznavao da bi im nasjeo.

Odlučio je da sam slijedi odbjegle Indijance, ne zbog neke oholosti ili tvrdoglavosti već zato što je predobro znao da je cijela četa vojnika odviše uočljiva i odviše nepokretna da bi mogla neopaženo slijediti iskusne i lukave Apaše. Jedan

čovjek imao je mnogo više mogućnosti da ih pronade i da ostane neotkriven, a u ovom slučaju je to bio čovjek koji je poznavao svaki kamen i svaki kaktus u tom kraju, čovjek iskusniji od svih vojnika što ih je major Noyes mogao poslati u potjeru za bjeguncima.

Sam je potjerao konja kako bi što prije došao do mjesta s kojeg se širio dim. Još nije mogao vidjeti odakle se diže ta gusta crna masa, ali nije mu bilo potrebno mnogo mašte da shvati o čemu je riječ. Bez sumnje, gorjela je neka kuća. Cha-ut-lipun i njegovi ratnici napali su neku farmu zapalili je i ubili ljude koji su na njoj živjeli. Već su sigurno otišli dalje.

Sam se rukom pokušao zaštititi od sunca da bi bolje vidio što se događa u daljini. Zaključujući da se dim diže s mjesta na kojem se nalazi farma Ellen Young. Posljednjih godina je često svraćao u njezinu kuću. Ta žena mu se oduvijek svidala, ali nikada nije imao vremena da se duže zadrži kod nje i bolje je upozna. Poznavao je i njezinu kćerku.

Osjeti kako ga podilaze trnci pri pomisli što se moglo dogoditi djevojci. Ponadao se da su majka i kći uspjele pobjeći ili odbiti napad, ali nije vjerovao da je to moguće. Pomislio je na nadimak koji su vojnici dali starom Apašu. Diablo – vrag. Major Noyes je prihvatio taj nadimak i kako je ionako imao teškoća u izgovaranju pravog imena Apaša, rekao je svojim vojnicima da se Cha-ut-lipun odsad zove Diablo. I Samu se svidio taj nadimak.

Razmišljajući o starom lisu, zaključio je da mu to ime najbolje odgovara, jer je on već odavno izgubio vjeru u ljude i živio još samo za osvetu.

Sjetivši se svih zlodjela koja je Cha-ut-lipun učinio, Sam se zgrozio, ali je ujedno bio dovoljno objektivan da sam sebi prizna kako su bijelci tog nekada hrabrog ratnika natjerali da postane zvijer koja se očajnički bori za opstanak ne zajući ni od čega. Ako želi još neko vrijeme opstati, mora ubijati, paliti, uništavati... Ljudi mu nisu ostavili nikakav drugi izbor...

Ali zašto da stradaju Ellen i njezina kći? Zar su te dvije nedužne žene krive što su vlasti odlučile Indijance preseliti iz njihove nekadašnje zemlje u neki predio daleko od svega onoga za što su godinama živjeli, ne misleći pri tome ni na što drugo nego samo na politiku.

Sam se približio velikoj stijeni na kraju doline, gdje se nalazila mala farma Ellen Young. Zastao je na trenutak kao da želi izbjeći ono što će ugledati, a zatim je odlučno podbo konja i spustio se u dolinu zaobišavši veliku stijenu. Načas je ostao bez daha...

Sve što je preostalo od kuće bile su ruševine, a ostaci drva i dalje su gorjeli stvarajući gust, zagušujući dim. Žene i djevojke nigdje nije bilo. Sam je sjahao i pogledao tragove. Odmah je uočio da Apaši nisu imali mnogo poteškoća u svladavanju Ellen i Elizabeth. Uzjahao je i gurnuo šešir na zatiljak. Obrisao je čelo iscrpljen vrućinom koja je sada, pred podne,

postajala sve nepodnošljivija. Posvuda je vladala tišina. Čulo se samo neugodno pucketanje gorućeg drveta. Okrenuo se i prišao ostacima nekadašnje staje. Tamo je ležao mrtav pas.

Odluči da pregleda ostatke kuće, iako se nije nadao da su Ellen i Elizabeth žive. Bilo kako bilo, nije htio napustiti posljednju nadu... Pred kućom opazi tragove koji su odavali da je tim putem netko bio odvučen iz kuće. Indijanci su ih, znači, odveli sa sobom... Vjerojatno su odveli djevojku...

Sam promrsi kletvu, ljutit što nije još brže jahao i tako možda stigao na vrijeme da pomogne. Ali i sam je znao da je to bilo nemoguće. Ionako je već bilo čudo što je uspio tako brzo pronaći njihov trag i slijediti ih u ne baš velikom razmaku. Sudeći po svemu, Apaši su napali farmu prije nepun sat, a to znači da im se zaista brzo približio. Diabla je lukavo odlučio da se prvo vrijeme skrivaju u samoj blizini utvrde, gdje ih sigurno nitko neće tražiti, i imao je pravo. Vojnici su odjahali u planine, ali tamo, naravno, nikoga nisu pronašli.

Sam Chance nije nasjeo tom triku i pravilno je odredio smjer kretanja Diabla i ostalih bjegunaca.

Usprkos svemu tome nije zurio. Znao je da bi se mogao prenaglići i sve pokvariti. Morao je paziti na svaki svoj pokret i neprestano biti na oprezu. Apaši su samo čekali da oni za koje su pretpostavljali da ih slijede učine bilo kakvu grešku i time se odaju. Sam prekorači pougljenjeni

kućni prag i ude u ono što je ostalo od kuće.

Krov je izgorio i dim se dizao u zrak, ali unutra je ipak bilo vrlo zagušljivo. Sam izvadi maramu i pritisne je na usta. Oči su mu počele suziti i stoga gotovo i nije opazio ostatak izgorjelog stola. Odgurnuo ga je i krenuo dalje. Na tlu je ugledao mrtvog Apaša. Znači da se žene nisu predale bez borbe...

Kraj ostataka nekog ormara pronašao je dio haljine i daljnje tragove. Čini se da se jedna od žena ovdje sakrila. Ako su Apaši odveli Elizabeth, gdje je Ellen? Možda je umrla prije nego što su Indijanci odvucli njezinu kćer. Ili joj je ipak uspjela doći u pomoć.

Sam je već htio odustati i izaći, kad razabere tiho stenjanje. Zastao je ne bi li bolje čuo što je to. Ne! Nije bilo moguće da je ijedna od žena još živa. Nitko ne bi mogao preživjeti ovaj pakao. Zakoraknuo je i ponovo zastao. Ovaj put je stenjanje bilo još jasnije. Negdje u blizini netko je tiho jecao. Sam se obazre. Odakle je mogao dopirati taj glas? Možda iz neke druge prostorije ili iz podruma. Ne, Youngovi nisu imali podrum. Ponovo se okrenuo i pogledao prema debeloj gredi koja je očito pala s krova i sada ležala koso naslonjena na ostatak jednog od pregradnih zidova. Greda je padajući srušila policu, koja je sada ležala kraj nje, koso prislonjena na zid i štednjak. Sam još jednom pogleda u tom smjeru. Ne viri li ispod drva komadić tkanine? Nije li ono malo dalje nečija ruka? On osjeti kako mu srce brže kuca. Je li mo-

guće da, itko preživi ovakav pakao? Prišao je gredi i oprezno je odmaknuo.

Zaista! Na podu je ležala Ellen Young. Greda ju je onesviještila, ali je nije ubila. Istodobno ju je zaklonila od Apaša. Očito su vjerovali da je žena mrtva. Greda je bila i zaklon koji je Ellen, dok je bila bez svijesti, štitio od plamena. Usprkos tome žena je bila u lošem stanju. Udisala je sve ovo vrijeme dim a i glava joj je bila ozlijeđena i čelo zamrljano krvlju.

Sam požuri van i što je brže mogao skine s konja bisage s vodom. Trčeći natrag, izvadio je čep i prislonio otvor na Ellenine usne.

– Ellen, čujete li me? – zabrinuto će Sam.

Ellen Young je polako pokrenula glavu.

– Ellen, to sam ja! Sam Chance!

Vidjelo se da žena silno trpi. Zakašljala je i lice joj se stegnulo od boli. Disala je kratko i brzo.

– Popijte malo vode! – reče joj Sam.

Ellen dohvati bisagu i po tegne gutljaj osvježujuće tekućine. Prvo je pila polako, a zatim sve brže i pohlepnije. Grlo joj je bilo isušeno.

– Ellen! Možete li me čuti?

– Što se dogodilo? – upita žena otvorivši oči.

– Dobro ste dobili po glavu – našali se Sam, pokušavši se nasmiješiti. – Znam da vas boli glava, ali ipak, greda vam je spasila život.

Ellen se podigla kako bi bolje razabrala strahotu oko sebe.

– Apaši! – kao da se dosjetila, prošapće očajno. – Oni su... Oh! Zaboga!

– Smirite se! – pokuša Sam.

Ellen kao da ga nije čula. Podigavši se još više, širom je otvorila oči i gledala oko sebe.

– Elizabeth! Gdje je moja kćerka?

– Živa je – pokuša je umiriti Sam.

– Ali gdje je?

– Odveli su je Apaši – reče Sam, svjestan da nema smisla lagati. – Nemojte se brinuti. Uvjeran sam da još živi. Samo su sat vremena ispred nas i sigurno...

– Ubit će je! – zastenje Ellen.

– Stići ću ih i osloboditi vašu kćerku!

– Umrijet će! Znam da će umrijeti! – poviče Ellen. – Jeste li me razumjeli? Njoj nema spasa!

– Nemojte plakati! – reče Sam, pogladivši ženu po kosi.

– Vratit ću vam Elizabeth! Možete biti uvjereni da ću vam je vratiti...

Još su neko vrijeme sjedili. Ellen je jecala, kašljala, plakala kao nemoćno dijete koje ne vidi nikakav izlaz iz situacije u kojoj se zateklo. Naslonila se na Sama i grčevito ga držala za ruku.

– Oprostite – reče kad se malo smirila. – Nisam htjela...

– Sve je u redu, razumijem vas – mirno će Sam.

Pomagao joj je da se podigne i odveo je u dvorište. Bila je toliko slaba da se jedva držala na nogama oslonivši se o Sama.

— Naslonite se ovdje! -- reče Sam kad su prišli zdenču. — Donijet ću nešto čime vam mogu poviti ranu.

Otišao je do konja i iz bisage izvadio kutiju sa zavojima. Vratio se ženi, očistio ranu i povio je.

— Tako će biti bolje — reče.

— Kako se osjećate?

— Ide... — odvrati Ellen i ponovo zaplače. — Elizabeth! Zašto je nisu ostavili na miru? Pa ona nije nikome ništa skrivila!

— Potrudit ću se da je što prije pronađem. Ako požurim...

— Idem s vama!

— Najprije vam je potreban odmor i dobar liječnik — usprotivi se Sam. — Odvest ću vas u Tucson i zatim nastaviti potjeru.

— Idem s vama!

— Ranjeni ste, Ellen!

— Nije to tako strašno. Ne pretjerujte! — reče ustavši i pridržavajući se za Sama.

Uhvatila se za rub zdenca, rukama poravnala suknju, pokušala urediti kosu i stala što je uspravnije mogla. Njezina odlučnost je nadvladala bol.

— Što još čekamo? — upita Ellen.

— Gospodo, Indijanci koje slijedim nemaju smisla za šalu. Čekaju negdje u planinama i spremni su za borbu.

— To mi je jasno.

— Vi ste žena i...

— I što onda? — oštro ga prekinu Ellen Young. — Elizabeth je moja kćerka i ne namjera-vam sjediti prekrivenih ruku i čekati hoće li se vratiti ili neće!

Ponovo je zaplakala. Sam je zagrljao ne bi li je malo smirio. Znao je da će izgubiti mnogo vremena odvede li prvo ženu u Tucson. Do grada mu treba najmanje dva sata, a zatim bi se morao i dio puta vratiti. Konj je već pomalo umoran. Dok se domogne planina Santa Catalina, već će pasti noć i morat će stati, jer noću ne može tražiti Apaše. Čak ni iskusan traagač poput njega ne može čitati tragove noću, a do idućeg jutra Apaši će steći veliku prednost i tko zna koliko će mu vremena trebati da im se ponovo približi. A nije mogao ni Ellen pustiti da sama pođe u Tucson. Na farmi nije bilo više nijednog konja, a pješaćiti bi morala najmanje dva dana. Osim toga, loše se osjećala... Ne, to nije dolazilo u obzir.

— U redu — reče Sam nakon kraćeg razmišljanja. Podigao joj je objema rukama glavu i pogledao je u oči. — Imate li pušku? — upitao je.

— Čini se da su je odnijeli Apaši.

— Nije to tako važno. Ako bude potrebno, možete uzeti moj kolt. Jeste li sigurni da želite krenuti sa mnom?

— Naravno!

— U redu. Krenimo! — reče Sam slegnuvši ramenima i pride konju.

Pomogao je ženi da uzjaše i sjeo iza nje. Ellen je sjedila u sedlu a Sam na leđima životinje.

— Nadam se da vam je jasan rizik u koji se upuštate? — još je jednom upita Sam.

— Ne bojim se! — odlučno će Ellen.

Sam u to nije bio baš uvjeren, jer je i sam osjećao kako ga podilaze trnci pri pomisli na ono što im predstoji, ali ništa nije rekao. Uhvatio je uzde i krenuli su. Ellen se uopće nije okrenula kad su napuštali njezinu nekadašnju farmu. To ionako nije imalo smisla. Sve je to sada bila samo prošlost...

VI

Cha-ut-lipun zvan Diablo stajao je na stijeni što se uzdizala iznad doline iz koje je upravo dojahao sa svojim ratnicima i gledao u daljinu. Vjetar se igrao njegovom dugom kosom. Na jugu je sve bilo mirno. Pod podnevnim suncem pustinja je izgledala beživotno. Nadaleko nije se vidio čak ni neki zalutali zec, izgubljen možda među kaktusima. Jedini zvuk koji je dopirao do starog Indijanca bio je onaj što ga stvara pijesak koji nošen vjetrom udara o stijene planina.

Diablo zadovoljno kimne silazeći sa svog izviđačkog mjesta i vrati se u manji kanjoj u kojem su ga čekali njegovi ljudi. Za taj zaklon među stijenama gotovo nitko nije znao. Znači, pošlo mu je za rukom zavarati vojnike. Pomisli kako je dobro što u pratnji koje su se morali osloboditi nije bio i onaj bijeli ratnik koji je nekoliko godina proveo u njegovu plemenu, jedini čije su ga snalažljivost i brzina uznemirivale. Da, Sam Chance bio je jedini koga se Cha-ut-lipun donekle bojao. Sam je bio bijelac, a ipak se snalazio kao najokretniji Indijanac. Ni pred čime taj čovjek ne bi pokleknuo. Vručina ga nije mogla omesti, a kad duže

vrijeme ne bi naišao na vodu, to ga sigurno ne bi bacilo u očaj. Rukovanje oružjem naučio je još kao dječak. Diablo se sjećao različitih trikova koje ga je naučio, kako bi postao što bolji borac.

Ali sada nije trebalo da se boji tog čovjeka. Sigurno je od njega udaljen nekoliko dana jahanja. Čini se da mu je dosta rata. Budući da nije bio među vojnicima koji su ih vodili do naredne vojne utvrde, Diablo je pretpostavljao da je otišao napustivši svoj dosadašnji život vojnog tragača. Starac se nije mogao dosjetiti je li Sam Chance napustio vojsku radi neke žene ili zato što mu je jednostavno bilo dosta takvog života. Međutim, bilo kako bilo, taj mu bijelac, po njegovu mišljenju, nije za petama, a to je najvažnije. Cha-ut-lipun je odlučio osvetiti se za svu nepravdu koja je posljednje godine bila učinjena njegovoj braći, a taj bi čovjek mogao pokušati da ga spriječi u njegovu naumu. Dobro da mu nije bio na putu...

Možda mu je na trenutak bilo i žao što više ne treba da se ičega boji. Oduvijek je više volio ravnopravnu borbu od one u kojoj se protivnik služi različitim trikovima i izdajstvom onih koji su se odlučili boriti protiv svoje braće ne bi li spasili vlastitu kožu.

Sam Chance bio je jedan od rijetkih koji se uvijek borio poštujući sva pravila poštene borbe. Kad ga je poveo u svoje selo i učinio svojim ratnikom, Diablo se nadao da će ga zadržati i učiniti od njega pravog indijanskog ratnika, ali nije

samo koža tog čovjeka bila bijela već i njegovo srce, koje ga je natjeralo da se vrati svojoj braći...

— Hoćemo li ovdje prenoćiti? — upita Gomez i trgne starca iz njegovih misli.

— Nećemo.

— A zašto ne? — ljutito će Nantaje želeći konačno predahnuti.

— Što ćemo s djevojkom? — nastavi Gomez.

— Pustit ćemo je da ovdje u miru umre. Preteško je ranjena da nastavi put s nama — mirno će Cha-ut-lipun.

— Ne! — poviče Nantaje. — Ja sam je zarobio i ja mogu...

— Ovdje ja zapovijedam! — oštro ga prekine Diablo. — Moramo nastaviti put. Ostavi djevojci malo vode, možda će joj biti od koristi. Hajdemo! Dovoljno ste se odmorili!

— A zašto smo je onda vodili sa sobom? — razjareno će Nantaje.

— Dosta! Ne možemo je dalje voditi. Što ako nas netko prati? Ostavit ćemo je ovdje. Neka umre u miru...

— Ne prati nas nitko! — tvrdoglavo će Nantaje.

— Jesi li siguran?

— To si nam ti rekao!

— A što ako nas ponovo netko od vlastitih ljudi oda? Znaš li što se dogodilo prošli put kad su bijelci obećali slobodu onome tko izda ili pro-nađe Geronima?

— Znam. Bijeli čovjek uvijek laže! Znaš i sam da su Chata, kad je pronašao Geronima, isto tako svezali i otpremili daleko od naše zemlje!

— Možda su ga kasnije pustili na slobodu... — zamišljeno

će Diablo i sam ne vjerujući u tu mogućnost, ali ne želeći išta riskirati.

Nantaje razjareno uzjaše konja i svi krenuše iz kanjona. Teško ranjenu Elizabeth, koja je još bila onesviještena i koja se više nikada neće probuditi, ostavili su da leži iza stijene. Rane su bile preteške i djevojka je malo kasnije iskrvarila.

Apasi su nastavili put jašući u zaklonu svakog grma i svake stijene kuda bi prolazili. Šuljali su se poput sjena gotovo se stapajući s prirodom koja ih je othranila i bila za njih sve blago ovoga svijeta. Oduvijek su bili naučeni da moraju biti oprezni, da moraju paziti na svaku i najmanju sjenku, svaki i najtiši šum... Bili su okrutni, ali i s njima nitko nikada nije drugačije postupao.

Mnogo su naučili u toku ovih godina otkako su ti za njih strani ljudi prodrli u zemlju kojom su nekad samo oni gospodarili. Živjeli su slijedeći instinkt i boreći se za opstanak...

VII

Ellen Young i Sam Chance jahali su već dva sata ne progovorivši ni riječi. Ellen je sjedila u sedlu pridržavajući se za grivu konja a Sam iza nje. Već dugo Sam nije bio tako dugo u neposrednoj blizini neke žene i premda u ovom trenutku nije bilo ni vrijeme ni mjesto za bilo kakve ugodne osjećaje, Samu je ipak godila toplina i blizina Ellenina lijepog tijela.

— Njezina od prašine uprljana kosa odisala je mirisom dima i nije mirisala kao kosa

djevojaka koje je susretao u plesnim dvoranama Tucsona, a ipak mu se u ovom trenu činilo da nikada nije vidio ljepšu kosu.

Jahali su ograncima planina Santa Catalina i neprestano su bili okruženi višim ili nižim stijenama. U trenutku kad su stijene bile dovoljno niske da su mogli vidjeti preko njih ugledali bi u daljini pijesak i kaktuse. Polako su se približavali području u kojem je bilo mnogo kanjona, usjeka i dobrih skrovišta. Stoga su odsad morali biti još oprezniji. Sam nije vjerovao da je Cha-ut-lipun već zapazio da ga prate, ali možda je bio toliko oprezan da je ostavio jednog ili dvojicu ratnika kao izvidnike. Možda su negdje u blizini čekali na njih...

Okrenuo se i pogledao u smjeru nekadašnjeg riječnog korita, sada isušenog. Prozirne koprene nastale od vrućine visile su nad cijelom dolinom. U to rano popodne sunce je i dalje nemilosrdno pržilo. Iza sebe Sam nije nikoga ugledao. Dođuše, nije ni očekivao da bi Cha-ut-lipun skrenuo s puta i u luku se vratio iza svojih proginitelja, ali bolje je bilo neprestano se osvrutati, kako bi se izbjegla neugodna iznenadjenja.

Ponovo je promatrao područje ispred sebe i oprezno skrenuo konja mimo velikog osušenog kaktusa. U blizini se pojavio gušter i nestao ispod kamena. Sam pomisli kako je svakom živom biću sudeno da se neprestano bori za svoj opstanak, čak i tom malom gušteru...

Pitao se što ga je zapravo navelo da ostane u ovoj pustoši. Zašto još prije nije otišao svom bratu? Tamo bi sada mirno sjedio zavaljen u ugodan naslonjač sjećajući se svojih pustolovina. Ovako se izložio opasnosti da svakog trenutka bude ubijen. Zašto? Na obalama Missourija rastu sada sočne bundeve i ukusne dinje, zrak je ugodan, mogao je upravo piti čašu piva i borba s Apašima bila bi samo prošlost... A ipak je ostao!

Major Noyes uspio ga je uvjeriti i stoga je još jednom uzjahao konja i bio prisiljen da sve počne iz početka. Bio je u godinama u kojima su drugi već u mirovini, provode dane sjedeći na terasi svoje kuće i o njima se brinu njihova djeca. A on – on je odlučio još jednom potražiti Cha-ut-lipuna, toga starog, prepredenog Apaša kojeg se svi toliko boje i možda ga čak iz strahopoštovanja nazivaju Diablo. Zašto se dao nagovoriti?

Sam strese glavom. Bio je svjestan da ga nitko ni na što nije nagovorio. Svojevóljno je uzjahao konja i krenuo u planine. Nitko ga nije ni nagovorio ni prisilio. Kad bi bio sasvim iskren, morao bi sam sebi priznati da bi izašao iz kočije već na prvoj stanici da ga nije došao potražiti major Noyes. Taj čovjek je za njegovu savjest bio samo dobar izgovor... Sve ono što je za druge ljude pustinju činilo nepristupačnom njega je baš privlačilo i kao da je njezinu nepristupačnost, tajnovitost i opasnost shvatio kao životni izazov...

– Same! – trgne ga Ellen iz misli.

– Molim!

– Živi li još Elizabeth?

Sam razmisli što da odgovori.

– Naravno – reče, iako u to nije bio uvjeren. – Inače je ne bi povelj sa sobom.

– Što će učiniti s njom?

– Možda je žele prodati ili zamijeniti za oružje i municiju – lagao je Sam.

– Lažete!

– Da... – mirno će Sam.

Ellen se okrenula. Otkako su napustili farmu, sada je prvi put ponovo vidio njezino još privlačno lice. Suze su ostavile traga na uprljanim obrazima a tamni kolutovi oko očiju jasno su govorili kako se osjećala ta majka koja je već mnogo šta u svom životu morala pretrpjeti.

– Nije potrebno da me zavaravate – reče začudo mirnim glasom Ellen. – Nisam od onih žena koje odmah počinju histerično vikati...

– Nitko vam ne bi zamjerio kad biste i počeli vikati.

– Što mislite, što će učiniti s njom?

– Vjerojatno će je...

– Ubiti – prekine ga Ellen.

– Da...

Sam nije razumio zašto su djevojku odveli, ali vjerojatno su mislili da će ozdraviti i da će je moći odvesti u svoje selo, gdje nikada nije bilo dovoljno radne snage.

– Što je to? – upita odjednom Ellen i pokaže u smjeru odakle su do njih dopirali neki čudni zvukovi. –

Sam razabere da su to lešinari što kruže nad stijenom

pokraj koje su, po njegovu mišljenju, vjerojatno prošli Apaši. Osjeti kako mu niz leđa prolaze trnci.

– Lešinari – reče što je mirnije mogao.

– Znači da...

– Vjerojatno je riječ samo o nekom mrtvom kojotu – prekine Sam ženu, kako ne bi izgovorila one strašne riječi koje su i njemu ležale na usnama.

– Možda je to i uginula mazga nekog tragača za zlatom...

– Ako je... Elizabeth...

– Nemoguće! – lagao je Sam, iako je već duže vrijeme pratio za Ellenino oko nevidljive tragove koji su vodili upravo u smjeru stijene iznad koje su kružili lešinari.

Sjahao je ne bi li bolje razabrao tragove. Na svu sreću, Apaši su jahali potkovane konje koje su uzeli od ubijenih vojnika. Inače jašu nepotkovane i u tom slučaju na ovakvu terenu čak i za iskusna tragača poput Sama bilo je teško pronaći trag. Nije se prevario. Tragovi su vodili tamo kamo je naslućivao...

– Što je? – uplašeno se Ellen.

– Ništa osobito – ponovo je lagao Sam i uzjahao konja.

Začudeno je gledao u stijenu koja se uzdizala na udaljenosti od stotinjak metara. Već je nekoliko puta bio tu, ali nije se mogao prisjetiti da je ikada opazio u toj stijeni bilo kakav otvor, no sada je ugledao široku pukotinu zaklonjenu kaktusima... Bez mnogo muke konj se provukao kroz otvor i ušao u uski kanjon. Oko njih je sve bilo tiho.

– Apaši? – upita Ellen.

– Ne vjerujem...

Oboje su gledali lešinare kako kruže iznad stijene i čudno se glasaju. Sada su bila već tri i odjednom su se spustili na stijenu iznad koje su dotad kružili.

– Možda je samo neka mazga... – plašljivo će Ellen.

– Ne znam.

– Ili kojot...

Kad su se približili stijeni, Sam sjaše i doda Ellen uzde.

– Čekajte me ovdje! Odmah se vraćam – reče i htjede krenuti.

– Zašto ne smijem s vama?

Prešutio je odgovor, jer ni sam sebi nije želio priznati zašto ne želi da Ellen pode s njim.

– Uzmite pušku, sjašite i sklonite se iza neke stijene! – zapovijedi Sam.

– Ali htjela bih... – pokušala Ellen, no Sam je već nestao.

Uzela je pušku i sklonila se iza obližnje stijene. U međuvremenu Sam se već približio stijeni iza koje je naslućivao da bi, na žalost, mogla ležati Elizabeth. Nije se prevario... Sabrao se i odlučio da što brže pokopa djevojku. Nije želio da je majka vidi mrtvu. Bio bi to za Ellen prevelik udarac. Rekla je, doduše, da nije od onih koje se lako prepuštaju očaju, ali ipak...

VIII

Sunce je bilo na zalasku kad su Diablo i njegovi ratnici stigli do ruba duge doline. Zaustavili su se i gledali prema rijeci što je tekla kroz dolinu prema šumi koja se nazirala u daljini. Rijeka San Pedro bila je u ovo

doba godine prilično plitka, jer je ljetnih kiša i oluja uvijek bilo malo, a vrućina je isparavala vodu i svakim danom sve više isušivala korito. Obala je obrasla bujnim zelenilom.

S druge strane rijeke bile su kolibe od ilovače poredane oko bunara.

– Što je sad ovo? – začudeno je jedan od Indijanaca.

– Naselje – promrmlja Cha-ut-lipun. – Čini se da je napušteno...

– Da... Moglo bi to biti neko nepušteno meksikansko selo – zamišljeno će Gomez, čija je majka bila Meksikanka -- Možda.

– Vidjet ćemo – prekine ga Cha-ut-lipun i potjera konja.

Približivši se selu, Cha-ut-lipun odredi dvojicu ljudi koji će prvi ući u selo i neopaženo, ako u selu koga ima, izvidjeti što se tamo događa. On i drugi ratnici ostali su u zaklonu.

– Dodite! Nema nikoga! – začuje se malo kasnije glas jednog od dvojice izvidnika. – Ima i pića!

Kad su ostali ušli u selo, ratnik je već držao u ruci bocu tekile iz koje je očito potegao dobar gutljaj... Ušli su u seosku kantu i poslužili se preostalim bocama tog jakog pića koje su svi Indijanci cijenili zbog žestine.

Sudeći po piću, selo je vjerojatno ipak bilo meksikansko, ali su ga njegovi tko zna zbog kojeg razloga napustili i sve što je ostalo bila je poneka boca pića, neki stolac, stari šešir ili potrgana dječja igračka što je ostavljena ležala na zemlji...

– Nantaje! – poviče Cha-ut-lipun.

– Što je, starče? – otresito će mladi ratnik. – Hoćeš li i ti kapljicu ovog pića ili si već pre-star? – nasmiješi se i pruži Cha-ut-lipunu bocu.

– Postavi se na stražu! Netko će te poslije zamijeniti...

– Ja? Čini se da si poludio!

– preneraženo će Nantaje.

– Nisam... Netko mora na straži.

– A zašto baš ja?

– Zato što imaš dobre oči.

– Ali nitko nas ne prati!

– Idi!

Nantaje je zlovoljno mrmlija-jući izašao iz kantine, ali se ubrzo vratio vodeći sa sobom trojicu dobro naoružanih Meksikanaca. Dvojica su držala u njega uperene revolvare, a treći sačmaricu. Cha-ut-lipunovi ljudi htjedoše odmah dohvatiti oružja, ali ih starac spriječiti ne želeći izgubiti jednog od svojih najboljih ratnika.

– Zdravo, prijatelji! – reče starac obrativši se Meksikan-cima.

– Zdravo! – reče jedan od njih.

Odjeven u stare vunene hlače i prljavu bijelu košulju, kolt, opasačem je nosio veći kolt, jednak onome što ga je držao u ruci. Cha-ut-lipun opazi na njegovu licu veliki ožiljak. I ostala dvojica nisu izgledala bolje.

Jedan je bio ćelav i na glavi je nosio ovekí sombrero a hlače su mu bile kožnate. Oko bokova je nosio debeli opasač s revolverima. Treći je imao samo jedno oko, ali je očito njime vrlo dobro vidio, jer je

cijev njegove sačmarice bila uperena ravno u Nantajea.

– Kako ste? – upita lju-bazno Meksikanac u bijeloj košulji. – Imam li čast razgo-varati s Diablom?

– Diablom?

– Ah, da... naravno... Ti i ne znaš kako te ovdje nazivaju, prijatelju... Inače se zoveš Cha-ut-lipun, je li tako?

– Što želite? – hladno će Cha-ut-lipun.

– Zovem se Miguel – pred-stavi se Meksikanac. – Ovo je Durango – reče pokazujući čovjeka sa sombrerom. – A ovaj momak s jednim okom zove se José.

– Što želite? – hladno po-novi starac.

– Slučajno smo prolazili ovuda, ugledali vaše konje i došli da vas pozdravimo... nas-miješi se Meksikanac.

– S revolverima u ruci?

– Samo smo oprezni... Ovo je mjera opreza u slučaju da se ne uspijemo složiti...

– Složiti? U čemu?

– Želimo jahati s vama.

– S nama?

– I nas traži vojska... Zašto se ne bisino složili i zajedno nastavili put? – nasmiješi se Miguel.

– Što tražite za protuuslugu ako krenete s nama?

– Vidim da se dobro razumi-jemo – glupo se nasmije Mi-guel. – Čuo sam da Indijanci znaju za mnoga skrovita zlata koja...

– Možda... – polako će Cha-ut-lipun.

– Ako svakome od nas po-slije isplatiš sto tisuća dolara u zlatu, ostat ćemo deset dana s vama.

Novac za Cha-ut-lipuna nije imao vrijednosti i taj metal za kojim su toliko žudjeli bijelci nikada nije cijenio, ali ipak ih je dovoljno poznavao da je mogao naslutiti kako je to što traži Meksikanac pravo bogatstvo. Za njega je bogatstvo imalo drugi smisao i žudio je za drugim, mnogo vrednijim oblicima blagostanja...

– Najprije pusti Natajea! – zapovjedi Cha-ut-lipun prešutjevši svoje mišljenje o zahtjevu Meksikanca.

Meksikanci su poslušali i spremili oružje, a Nantaje je već kipio od bijesa, razočaran samim sobom što mu se dogodila takva sramota. Biti zarobljenik za Indijanca je veliko poniženje.

– Znači da smo se složili? – upita čovjek s ožiljkom.

– Da... – reče Diablo i ode po posljednju bocu tekile.

IX

Kad su Sam Chance i Ellen Young stigli u napušteno meksikansko selo, Indijanaca više nije bilo. Po tragovima je Sam zaključio da su Cha-ut-lipun i ostali Apaši tu prenoćili. Čini se da Diablo ne vjeruje da ih netko prati, jer inače ne bi dopustio da prenoće na takvom mjestu.

Sam i Ellen su prenoćili u zaklonu koji su pronašli kad se počela spuštati noć. Čak i izvrstan tragač kao Sam Chance nije mogao noću čitati tragove i stoga su odlučili da noć provedu u odmoru. Ellen je ionako morala malo predahnuti a i Sam je već osjećao umor.

Prešli su rijeku i slijedili jedva vidljive tragove koje su ostavili Apaši. Vodili su ih ravno prema strmim stijenama planina Santa Catalina, u divlju zemlju koju je većina bijelaca nastojala izbjeći.

Čak je i vojska uvijek nastojala zaobići to područje osim ako ih nisu vodili sami Apaši koji su odlučili da izdaju svoju braću i pomognu bijelcima da ih pronadu. Malo tko mogao je pronaći tragove na stjenovitom području prema kojem su vodili otisci konjskih kopita. Za Sama Chancea svi su doduše tvrdili da je jedini koji se može usporediti sa svakim, i najiskusnijim Indijancem, ali ni njemu u ovom trenutku nije bilo lako.

U početku je namjeravao uhvatiti Apaše prije nego što se uspiju domoći ovog područja, ali izvukavši Ellen iz ruševina njezine farme, napustio je tu zamisao. Konj mu je već bio izmoren a s dvoje jahača na ledima ionako ne bi mogao držati tempo konja koje su jahali Diablo i njegovi ljudi.

Zasad su Apaši bili u prednosti za oko tri sata, ali Sam je znao da će se ta prednost, ako ubrzo ne pronade drugog konja, povećavati.

Ellen se u toku noći donekle odmorila i skupila nove snage. Gotovo nije spavala, ali svježina noći i tišina pomogle su joj da se odmori. Nikad joj život nije bio lak i s vremenom je naučila svladavati tugu i sve primati onako kako dolazi.

– Što mislite, hoćemo li ih pronaći? – upita Ellen.

— Ne znam... Nisam više baš siguran ni da to želim...

— Kako to?

— Ne bih vas htio izložiti opasnosti, Ellen... Da imamo još jednog konja, zapovjedio bih vam da odjašete negdje gdje ćete biti sigurni.

— Ne bih pristala...

— Još vam nije dosta svega ovoga?

— Apaši su krivi za smrt moje kćeri! — odlučno će Ellen.

— Želim ostati s vama... Ionako nemam više ništa i nikoga...

— Ali može vam se nešto dogoditi!

— I što onda? Ima li koga tko bi žalio za mnom? Ja...

— Ellen! — ljutito je prekine Sam.

Ništa drugo nije rekao. Ionako sada nije imao na raspolaganju još jednog konja a nije bilo ni mnogo smisla da joj baš sada tumači kako ipak postoji netko tko bi žalio kad bi joj se nešto dogodilo.

Znao je, dok je s Ellen, da su vrlo male mogućnosti da se domogne Diabla i ostalih odbjeglih Apaša, ali zasad nije bilo drugog izbora. Nije tu ženu mogao ostaviti ovdje samu. Tko zna što bi joj se moglo dogoditi. Posvuda je bilo mnogo razbojnika, pobunjenika i drugih koji sigurno ne bi s njom najbolje postupali ako bi na nju naišli.

A što ako Diablo skrene s puta i približi im se iza leda? Ta zamisao nije bila ni tako nemoguća. Mogli bi se sjetiti da je bolje da promijene smjer kretanja i domognu se juga nekim drugim putem. U Meksiku, doduše, Indijanci nisu bili

baš srdačno primani, ali tamo im je bilo bolje nego ovdje. U Meksiku bi sigurno bili mnogo neupadljiviji i ako bi odlučili, a to je moguće, da odrežu kosu, mogli bi poprilično nalikovati na Meksikance.

Sam nije htio više ni misliti o toj mogućnosti. Bili su još dovoljno udaljeni od meksičke granice i stoga je odlučio da ih pošto-poto uhvati prije nego što iskoriste priliku i prijeđu je.

Popustio je uzde i jahao polagano. Područje kroz koje su jahali bilo je kao stvoreno za mnogobrojne zaklone i čovjek nije mogao ni naslućivati otkuda ga vreba zlo. Ali zasad nije bilo ničega što bi upozoravalo na bilo kakvu opasnost.

U daljini je letjela neka ptica i to je bilo sve. Sam Chance je znao da se Apaši mogu izvršno pritajiti i da ih je vrlo teško otkriti. Bilo mu je poznato da lica i oružje premazuju vlažnom zemljom kako bi bili što više nalik na zemlju i grmlje u kojem se skrivaju. Ne, uistinu se nisu mogli vidjeti. Čovjek ih je mogao samo osjetiti, a za to je bilo potrebno sedmo osjetilo...

Sam je posjedovao tu sposobnost naslućivanja i bio je gotovo uvjeren da ih još ne vrebaju, no usprkos tome izvadio je pušku i stavio je preko koljena. Neki čudan osjećaj upozoravao ga je da Apaši nisu daleko...

Put kojim su jahali vodio je do manjeg proplanka koji se prema istoku spuštao i završavao u uskom prolazu. Proplanak je bio tako visoko da iznad njega nije bilo nijednog

više vrha. Tako su se tu mogli malo odmoriti i predahnuti. Sam zaustavi konja i uzme bisagu s vodom.

— Želite li malo? — upita.

Žena kimne i zahvalno dohvati bisagu.

— Još malo — reče Sam, iako nije znao koliko će još dugo jahati. — Uskoro ćemo ih stići...

* * *

Nastavili su put nakon što su se malo odmorili. Po tisući put kunući u sebi, Sam je bio ljut što u blizini nema mjesta gdje bi mogao na sigurnom ostaviti Ellen. Konj je polagano prolazio uskim puteljkom. Na kraju puteljka nazirala su se dva odvojka koja su završavala u na izgled teško prohodnom kanjonu. Posvuda je bilo kamenje. Poneki kaktus bilo je jedino zelenilo na koje su nailazili. Činilo se da će vrlo brzo stići do kanjona, ali prošao je gotovo sat dok nisu došli do kraja puteljka.

Sam opreznije uhvati uzde. Nije smio sebi dopustiti ni najmanju neopreznost. Na ulazu u kanjon Sam zaključio da ni tu nema nikoga. Pitao se je li moguće da Diablo još nije zapazio da ga netko prati. Pomislio je da su se možda razdvojili i namjeravaju se kasnije ponovo naći. Odjednom začuje neki čudan zvuk. Pričinilo mu se da čuje tiho rzanje i udaranje kopita o stijenu. Skočio je s konja, uzeo pušku i provirio u kanjon.

— Što je? — začudeno će Ellen.

Rukom joj je pokazao da šuti i polagano ušao u kanjon. Prst je držao na obaraču, kako bi u

svakom trenutku bio spreman da puca.

Odjednom je vidio o čemu je riječ. One čudne zvukove proizvodio je sivi konj na čijem je bedru Sam razabrao žig američke vojske. Životinja je bila osedlana, ali je sedlo bilo prazno. U koricama sedla nalazila se puška. Bio je to, bez sumnje, jedan od konja koje su Apaši oduzeli ubijenim vojnicima.

Sam na trenutak zažmiri, kako bi se uvjerio da ne sanja. Otvori oči... i zaista nije sanjao. Konj je mirno stajao u njegovoj blizini. Čini se da je uspio pobjeći i sada ga je instinkt doveo na ovaj put u smjeru utvrde Lowell. Pomaknuo se i polako približio visokoj stijeni. Tamo je stao, spustio glavu, zarzao i podigao uši.

— Pa to je vojnički konj! — začudeno će Ellen.

Sam brzo prisloni prst na usne, kako bi pokazao Ellen da šuti. Jednostavno nije mogao vjefovati da je konj zaista pobjegao, i to još s puškom. Ne, to se jednostavno nije moglo vjerovati! Ali kako je onda zalutao u ovaj kanjon? Na to je pitanje postojao jedan jedini odgovor. Apaši su doveli konja ovamo kako bi ga Sam našao i lakoumno pokušao uhvatiti.

Znači da su ipak znali da ih netko prati i da taj netko treba konja... Možda su znali i da je to Sam Chance. Vjerojatno su se nadali da će, vidjevši konja, zaboraviti da mora biti oprezan i bezglavo pojuriti prema životinji. Sam odlučio da im pruži to zadovoljstvo. Ali naravno, ne onako kako su to oni zamislili! Nije bio tako naivan

da odmah pojuri prema konju. Nikada mu nije padalo na pamet da postane nečija meta! Odlučio je da se odšulja uz stijene i približi konju sa stražnje strane.

Oprezno je promatrao visoke stijene koje su se uzdizale pred njim. Znao je da su tu negdje skriveni Apaši. Vjerovatno su već izdaleka vidjeli kako im se Sam i Ellen približavaju uskim puteljkom, pa su odlučili da ih dočekaju u unutrašnjosti kanjona. Sada samo čekaju da im se što više približe. Dobar strijelac već bi gađao, ali oni su, čini se, željeli biti sigurni...

— Čekajte me ovdje, Ellen! — odlučno će Sam i pruži ženi svoj kolt.

— Namjeravate li ući dublje u kanjon? — preneraženo će Ellen. — Pa to je opasno...

Ellen nije stigla izreći dokraja svoju misao. Sam je već nestao u tami kanjona i sklonio se iza obližnje visoke stijene. Napredovao je polagano držeći se neprestano u sjeni stijena. I sada, kad je prešao pedesetu, još je bio dobar gerilski ratnik. Premda njegove kretnje nisu bile tako brze kao kretnje mladog čovjeka, ipak se još mogao mjeriti s najokretnijim borcima.

Približio se konju na dvadesetak metara i nalazio se točno iza njega. Pretpostavljao je da su Apaši uvjereni da će se približiti konju s druge strane. Pri toj pomisli zadovoljno se nasmiješio, ali mu se smiješak ubrzo sledio...

Očajnički se bacivši u stranu, morao je priznati da je apaška stupica postavljena

mnogo oštromnije nego što je očekivao. Čini se da je Diablo slutio što će Sam odlučiti i stoga ga je preduhitrio. Pokraj Sama istodobno odjeknuše dva hica. Jedan metak je pogodio konja, a Sam se jedva izmaknuo da ne bude pogoden. Odjednom je sve utihnulo.

X

Sam se uspio skloniti iza neke stijene i teško dišući ostao ležati. Prvo na što je pomislio bila je Ellen, koja će sada sigurno misliti da su ga Apaši ubili. Nadao se da će biti pametna, uzjahati konja i nestati, ali ništa se nije čulo, čak ni jecanje...

Prisjetio se da čak nije ni pucala. Može li biti da je sve točno vidjela i da mu se sada namjerava približiti i pomoći? Oblio ga je hladan znoj. Njemu nije uspjelo da se neopaženo domogne konja, a kako bi onda Ellen mogla uspjeti? Ne! Ako on nije uspio, ne bi ni ona mogla nadmudriti oštromnog Diabla. Ako ostane pred kanjonom, Ellen će biti ugrožena.

— Nestanite, Ellen! — poviče Sam, jer su Apaši ionako znali gdje se skriva. — Odjašite kući! Nemojte oklijevati!

— Nemam ja kuće! — odlučno se začuje s druge strane.

— Odjašite u Tucson! Javite majoru Noyesu da sam zakažao isto kao i njegovi vojnici!

Ovaj put nije bilo odgovora, ali isto tako nije čuo odjek kopita, a to je samo potvrdilo njegovu sumnju da Ellen ne namjerava otići odavde. Znao je da je ta žena isto tako tvrdoglava

i izdržljiva kao i on i da će ostati ma što se dogodilo.

— Do vraga! — ljutito će Sam.

Provirio je iza stijene i u isti čas su se začuli novi hici. Zahvaljujući svojim brzim refleksima, uspio se na vrijeme povući i tako izbjeći metke.

— Do vraga! — ponovo će Sam, zaključivši da to puca neki vrlo dobar strijelac.

Ni Diablo ni ostali Apaši nisu bili dobri strijelci. Znači da je ntko s njima! Je li moguće da su dobili pojačanje? Već prije jednog sata, slijedeći tragove, Samu se pričinilo da ne slijedi osam, već jedanaest ili čak dvanaest tragova, ali kako su ti tragovi bili teško vidljivi, nije mogao biti siguran. Pitao se kako je to moguće.

Sa sigurnošću je, naime, mogao tvrditi da više nema nijednog Indijanca osim ovih osam na slobodi. Znači da u obzir dolaze samo meksički ili neki drugi razbojnici koji su se sprijateljili s Diablom ili sklopili s njim neki ugovor. Ponovo Sam nije znao kako je to moguće. Oduvijek je bilo poznato da stari Cha-ut-lipun nema prijatelja i da ne sklapa nikakva prijateljstva i ugovore.

Bilo kako bilo, Sam odlučio da time više ne razbija glavu. Svu svoju pažnju morao je usredotočiti na borbu. Znao je da nema mogućnosti da se živ odavde izvuče ako se pokaže iza stijene. Apaši su jednostavno mogli mirno čekati u svom zaklonu da Sam, iznemogao, žedan i gladan, izgubi živce i pokaže se ispred stijene.

Usprkos tome Sam je znao da se mora izvući. Ali kako?

Ponovo je pogledao prema visokim stijenama što su se uzdizale posvuda ispred njega. Morao se nekako domoći druge strane i skloniti u sjenu suprotnih stijena, ali donde je morao prijeći brisani prostor širok stotinjak metara. Mrtvo tijelo konja bilo je jedini zaklon na tom putu. Kad bi potrčao neprestano mijenjajući smjer i na tren zastao iza mrtve životinje...

Znao je da je to gotovo neizvedivo. Bio je svjestan da je u njega upereno najmanje deset pušanih cijevi. Možda ne bi uspio prijeći ni deset metara. Ali to je njegova jedina prilika. Mora pokušati! Drugog izlaza nema. Već je htio potrčati, kad se sjetio Ellen. Ona mu je mogla pomoći. Tako je! Ellen će mu biti od velike koristi!

— Ellen! — poviče Sam.

— Same!

— Je li s vama sve u redu?

— Da...

— Slušajte me pažljivo!

Sam je, doduše znao, da neki Apaši razumiju engleski, ali u tom trenutku nije postojao drugi način sporazumijevanja.

— Čim povičem »sad«, počnite pucati prema stijeni iza koje sam sklonjen. Nemojte nišani! Jednostavno pucajte! Jeste li me razumjeli?

— Što namjeravate? — uplašeno će Ellen.

— Sad! — poviče Sam.

U isti trenutak je skočio i mijenjajući smjer otrčao do konja. Istodobno je odjeknula snažna pucnjava. Jedan metak mu je okrznuo opasač. Ellen je također pucala, a kako Apaši nisu mogli znati da meci iz njena revolvera ne mogu pogo-

čiti ni stijenu u kanjonu, ostali su u zaklonu da ih neki metak ne bi pogodio. Iznenadeni neočekivanom vatrom, pucali su prebrzo i promašili cilj.

Sam se već gotovo domogao konja, kad ga je metak pogodio u bedro. Odskočio je i bacio se iza mrtve životinje. Ostao je ležati teško dišući. Još se neko vrijeme pucalo, a onda je vatra utihnula. Apaši su uvidjeli da ne mogu pogoditi protivnika a Ellenin kolt je bio prazan.

Sam je jedva disao, razočaran samim sobom što se tako silno umorio. Ljutito je pomislio kako je još prije nekoliko godina bio u mnogo boljoj kondiciji i kako pri skoku kakav je izveo maloprije nije odmah ozlijedio ruku kao sada. Nije imao vremena da sada preglada ozljedu ali je pričekao još trenutak kako bi došao do zraka i kako bi Ellen stigla da napuni revolver.

— Sad! — poviče malo kasnije Sam i potrči što je brže mogao.

Posvuda je odjeknula pucnjava. Sam je trčao ni na što se ne obazirući i posljednjim se snagama bacio u zaklon. Objema je rukama držao pušku i ostao nepomično ležati. Bio mu je potreban odmor.

— Same! — plašljivo se javi Ellen.

— Dobro sam. Sve je u redu.

— Što namjeravate?

Nije znao što namjerava, ali to nije želio glasno saopćiti. Apaši su ga ipak mogli razumjeti.

— Nestanite konačno!

— poviče oštrim glasom umjesto da odgovori.

— Nipošto!

Sam slegne ramenima, sjedne i nasloni se na stijenu, držeći pušku u pripravnosti. Gledao je prema stijeni odakle mu se činilo da su dolazili hici. Vjetar i voda izdubili su u stijeni mnoge otvore i tako stvorili zaklone pogodne za ovakve prilike. Negdje u jednoj od takvih udubina ili pukotina, sakrio se Diablo.

Iznad stijene letjele su ptice. Jedna od njih odjednom počne čudno mahati krilima i promijeniti smjer. Samu se pričinilo da je vidio bljesak. Kao da je sunce objasjalo metal. Je li to moguće? Ne! Apaši nikada nisu bili toliko neoprezni da bi dopustili da im oružje zabljese na suncu. Ponovo pomisli kako oni baš zbog tog razloga i premazuju svoje oružje vlažnom zemljom.

Blijesak se ponovi. Da! Ovaj put je Sam bio sigiran. Više nije bilo sumnje. Suncane zrake poizgravale su na metalnom ukrasu sombrera nekog Meksikanca. Da nije bilo onog bljeska, Sam toga čovjeka nikada ne bi mogao zapaziti, ali ovako... Sam zapuca i tišinu prolomi vrisak pogođenog čovjeka koji je bio svjestan da pada u ponor.

— Durango! — začuje se nečiji glas.

Za Sama je i to bilo dovoljno. Zapucao je i... José je ubrzo ležao kraj svoga druga...

Sam zlovoljno pomisli kako je imao pravo. Diablo je ipak dobio pojačanje. Na žalost, Apaši nikada nisu ni na trenutak bili tako neoprezni kao meksički razbojnici. Život ih je naučio oprezu. Odjednom Sam

ipak opazi jednog Indijanca. Ležao je stopljen s izbočinom u stijeni, dobro zaklonjen, ali ga je Sam ugledao jer je bio toliko neoprezan da je rukom obrišao očito znojno čelo.

Ubrzo je Indijanac pao pogođen preciznim Samovim hicem. Sam nije bio začuden što je ratnik bio još vrlo mlad. Moglo mu je biti najviše petnaest godina. Stariji ratnik nikada ne bi počinio takvu grešku.

Sam se stisnuo što je više mogao uz stijenu. Budući da se borio protiv toliko nadmoćnijeg neprijatelja, rezultat i nije bio loš. On nije bio ponosan i sretan što je ubio već trojicu ljudi, ali ovo je bila borba i ako je želio opstati, morao je ubijati. Nije bio kriv za ovu krvavu granicu mržnje i prezira što su je ljudi bijele kože postavili između sebe i Indijanaca.

Po Samovu proračunu Diablu je preostalo još samo šest ratnika i dva Meksikanca. Za njega je i to bilo previše. Ako je želio opstati, morao se i dalje boriti pucajući kao i dosad iz zaklona. Ali kad je Diablo vidio mrtvog ratnika, odlučio je da prisili Sama na otvorenu borbu. Sam se jedva uspio snaći i već je vidio dvojicu kako s noževima u ruci skaču sa stijene i očito ga namjeravaju napasti.

Ljutito je skočio i zapucao. Od smrtonosnog uboda nožem u leđa spasio ga je Ellenin pravovremeni krik. Okrenuo se i zapucao u napadača. Drugoga je pogodio malo kasnije, a treći, koji mu se upravo namjeravao približiti, bio je toliko

zaprepašten prizorom svojih mrtvih drugova da se smjesta okrenuo i nestao. I ostali su uvidjeli da daljnja borba ne bi imala svrhe i tako je pucnjava sasvim utihnula. Nitko više, očito, nije namjeravao napasti Sama borbom prsa u prsa.

Na trenutak je Sam u sjeni visoke stijene opazio Diabla kako ljutito maše rukama pokušavajući vratiti ratnike, ali uzalud. Zasad im je, čini se, bilo dosta krvi i borbe. Odlučili su se na neko vrijeme povući. Vidjevši da ne može ništa učiniti i Diablo je nestao u uskom prolazu koji je vjerojatno vodio u neki susjedni kanjon u kojem su ostavili konje.

Sam se uspravio i podigao s tla šešir. Uto začuje topot konja i istodobno Ellenin očajnički vrisak. Okrenuo se i užasn timer. Ono što je vidio bilo je više nego strašno: jedan od Indijanaca upravo je skočio na konja na kojem je bila Ellen i namjeravao s njom odjahati... Sam je odmah prepoznao tog ratnika. Da... bio je to Nantaje, onaj koji mu je prošli put zadao najviše teškoća.

— Hulja! — procijedi očajno Sam.

Podigao je pušku i precizno nanišanio. Znao je da i najmanja nepreciznost može značiti Elleninu smrt, ali drugo mu nije preostalo. Morao je također paziti da ne pogodi konja, jer bi tada u toj pustoši bili sigurno izgubljeni. Opalio je... Metak je pogodio Nantajea u leđa i zbacio ga iz sedla. Ellen je teškom mukom uspjela umiriti konja i zaustaviti ga malo podalje, izvan dometa Nantajeove puške. Mladi ratnik je

doduše bio teško pogoden, ali je padajući uspio zadržati pušku i ležeći na zemlji nišanio je u Sama.

Metak je prohujao u neposrednoj Samovoj blizini, ali se Sam već snašao i smjestio u zaklon. Kad je zapucao, Nantaje je usprkos rani već promijenio položaj i čučao iza neke stijene. Sam na trenutak skrene pogled prema Ellen. Pokušavala je smiriti konja kojeg je pucnjava ponovo uznemirila. Činilo se da nije ranjena. Sam odahne i i pogleda prema Nantajeu. Ovaj je napustio zaklon i pucajući otrčao kroz neki proćijep u stijeni.

– Hej, Nantaje! – poviče Sam. – Čini mi se da ti se odjednom silno žuri!

– Ubit ću te! – poviče ratnik kad je na trenutak zastao iza zaklona da predahne.

– A zašto onda bježiš?

– Vratit ću se... – zaprijeti Nantaje i nestane u proćijepu.

– Nećeš se vratiti! Toga si i sam svjestan! Ubrzo ćeš umrijeti!

Nantaje ga više nije mogao čuti.

– Same! – javi se Ellen. Sjahala je s konja i potrčala prema Samu. Zagrlio ju je i pogladio po kosi. – Već sam mislila da...

– Sve je u redu – umiri je Sam.

– Zašto ga niste ubili? – upita žena, oslobodivši se pomalo postideno njegova zagrljaja.

– Koga? Nantajea?

Ellen kimne.

– Zapravo sam ga ubio... S ranom koju je zadobio neće daleko stići...

– Zašto ga onda niste...

– Dokrajčio?

Ellen ponovo kimne.

– Nisam mogao... Bio je ranjen i da sam još jednom pucao, borba više ne bi bila pravedna. Imate li kolt?

– Ne – odvrati Ellen. – Uzeo mi ga je Apaš kad me... iznenadio...

– Nije važno – odmahne rukom Sam. – Imate ovdje dovoljno oružja – reče pokazujući prema mrtvim Meksikancima i mladom Indijancu. – Što ćete uzeti? Kolt ili pušku?

– Svjedno mi je...

Sam podigne revolver i pruži joj ga.

– Kolt je spretniji za vas – reče i pogleda je malo pažljivije. – Jeste li sigurni da ste dobro? Znam da vam nije lako...

– Dobro sam. Nemojte se brinuti o meni. Što ćemo sada?

Pomogao joj je da uzjaše a zatim se smjestio iza nje.

– Sada ćemo odjahati do prve željezničke stanice i smjestit ću vas u vlak za Tucson.

– Nećete!

– Dosta je proturječja! – ljutito će Sam. – Mislite li da sam toliko lud da namjeravam s vama još jednom upasti u sličnu situaciju? Zar vam još nije dosta? Trebalo je da vas odmah odvedem u Tucson. Da vam se sada nešto dogodilo...

– Ali ovako će vam izmaknuti Apaši – prekine ga tihim glasom Ellen. – Rekli ste da morate neprestano biti u njihovoj neposrednoj blizini ako ih želite uhvatiti...

– Već ću ih ja pronaći – reče Sam ne baš uvjerljivo.

Podbo je konja i izjahali su iz kanjona.

XI

Apaši su odlučili da se odmore na manjoj žaravni između visokih stijena. Neki su stajali kraj konja, a neki sjedili. Od jednog do drugog kružila je boca tekile koja im je ostala iz napuštenog meksičkog sela.

Jedini nije pio Diablo. Stajao je na uzvisini zamišljen i smrknut. Vjetar mu se poigravao kosom. Gledao je u kanjon što se nalazio ispod njih, ali sve što je vidio bilo je nekoliko mrtvih konja. Otkako je shvatio da ga slijedi Sam Chance, nije više ni trenutka bio miran. Znao je da neprestano mora biti na oprezu, jer je to protivnik ravan svakom i najboljem ratniku. Diablo s ogorčenim smiješkom na usnama pomisli kako se taj čovjek ne boji ni ovih visokih, surovih stijena, među koje se nijedan drugi bijelac ne bi usudio doći.

Ljutito je pogledao ljude koji su mu preostali. Da nisu preplašeno pobjegli iz kanjona, možda bi uspjeli svladati tog bijelog tragača, ali ovako... Mogao ih je bodriti koliko je htio, no svi su bili toliko preneraženi smrću svojih drugova da se ni za što na svijetu više nisu željeli boriti.

– Preplašeni zečevi... – ljutito je mrmljao Diablo.

S ogorčenjem se upitao kako je moguće da se čak i Gomez prepao. Što je to s njegovom braćom? Zar su izgubili snagu?

Naslonio se na pušku i zamišljeno gledao u smjeru iz kojeg je očekivao dolazak Sama Chancea. Znači da je taj stari lisac ipak oslućio da i dalje radi za vojsku. Cha-ut-lipun je gotovo osjetio zadovoljstvo što pred sobom ima sebi ravna protivnika. Ili ga je možda njegov nekadašnji učenik nadrastao i postao lukaviji?

Stari Indijanac više nije znao što da misli. Previše je bilo svega toga posljednjih dana. Pitao se zašto se neprestano mora boriti za nešto što bi ionako trebalo da bude njegovo. Zašto je sloboda tako skupa i zašto su živa bića tako okrutna? Tko je postavio tu krvavu granicu mržnje? Zašto? Ali i on je s vremenom naučio mrziti i ubijati... Da... život ga je učinio takvim i sada više nije bilo povratka.

Najradije bi Cha-ut-lipun ostavio svoje preostale ljude i sam se okušao u ravnopravnoj borbi s tim čovjekom koji je bio njegov protivnik, a s kojim ga je ipak nešto vezalo. Ali tko zna...

Možda ga je Nantaje već preduhitrio. Isto kao onog Meksikanca s ožiljkom na licu, nije volio ni Nantajea. Osjećao je da u tome mladiću postoji jedino mržnja bez ikakvih drugih osjećaja, a to nije mogao razumjeti. Bilo kako bilo, ipak ga je poštovao zbog njegove odlučnosti i neustrašivosti.

Premda vjerojatno samo radi one žene, no ipak je Nantaje bio jedini koji se spustio u kanjon i suprostavio Samu Chanceu. Diablo se s nasmiješi pri pomisli na ženu koju je Sam vodio sa sobom. Da, bila

je to njegova slaba točka. Tako je bio mnogo nepokretniji i postojala je mogućnost da učini neku nepromišljenost.

— Kako je uspio vratiti ženu iz mrtvih? — zamišljeno promrmlja Cha-ut-lipun. — Mislio sam da je mrtva...

Starac je prepoznao Ellen. Vidio je da je to žena s farme koju su napali tražeći hranu i vodu.

— Zašto se nije vratio na onu veliku rijeku i tamo nastavio živjeti? — dalje je mrmljao Cha-ut-lipun. — Zašto...

Ali u životu je uvijek bilo mnogo neriješenih pitanja, a teško je naći odgovor na sve.

I samom sebi je mogao postaviti mnoga pitanja na koja bi isto tako teško odgovorio. Cijelog života se borio i sada je bio dovoljno zreo da shvati da je daljnja borba samo pokušaj bijega pred sudbinom koja se ne može izbjeći. Zašto onda ne odloži oružje i provede ostatak života negdje daleko u tudioj zemlji?

— Svi drugi su se predali... Zašto se ja borim? — zamišljeno se naglas upita starac. — Ako više sile dopuste, živjet ću još nekoliko proljeća, a ta mogu provesti i izvan svoje zemlje. Ne! — poviče očajno. — Ratnik sam! Borio sam se cijeli život i umrijet ću boreći se! Ne predajem se! Ne želim jesen svoga života provesti u onom čudnom kavezu koji je izmislio bijeli čovjek! Za disanje mi je potreban vjetar, oduvijek mi je snagu davala vrućina, a pogled mi mora lutati horizontom, jer ću inače izgubiti vid! Ne... Ne mogu se predati!

Nećiji smijeh ga je trgnuo iz

razmišljanja. Jedan od mladih Indijanaca popio je previše te-kile i sada se smijao opijen jakim pićem. Drugi, isto tako pijan, upravo je uz mnogo gesta pričao Miguelu i Gomezu svoje doživljaje. Diablo, razjaren tom neoprežnošću, pride veseloj grupi, istrgne jednom iz ruke bocu i baci je u stijenu.

— Što je sad ovo? — čudio se mladi ratnik.

— Ako ovako nastaviš, ubrzo više nećeš biti u prilici da pričaš o svojim pustolovinama!

— Podnosim ja tu žestoku vodu...

— Vidim kako je podnosiš! Ako nastavite, umrijet ćete kao i ostali! Želite li umrijeti?

Nitko nije odgovorio.

— Zašto nitko ne traži Nantajea? Zašto se nitko ne pobrine za bijelog čovjeka? Što čekate? Hoćete li vječno ovako sjediti? Što bi rekla naša braća da nas vide? Želite li da nam se svi smiju?

Gomez je ustao i dohvatio pušku.

— Idem ja — reče odlučno.

Ostali, previše pijani da bi išta mogli shvatiti, nisu se za njim ni okrenuli dok je nestajao između stijena.

— A što je s vama? — upita Diablo ostale. Smjesta pogledajte gdje je Nantaje! Što čekate? — izdere se starac.

— Vjerojatno ga je onaj bijelac ubio — zaključio Miguel.

— Jesam li te što pitao? — vikne Diablo na Meksikanca.

Pomalo je gubio živce. Bilo je to previše za njega.

— Prijatelju, samo sam glasno razmišljao — nasmiješi se Miguel i slegne ramenima.

— Jedan od njih je sigurno

mrtav. Ili možda nisi čuo one pucnjeve što su maloprije odjeknuli u kanjonu?

– Čuo sam ih, a osim toga nisam tvoj prijatelj!

– I?

– Obojica su još živi.

– Otkud ti to znaš? Jesu li te obavijestili?

– Kaže mi to moj osjećaj...

– Tvoj osjećaj? Hm... Da... naravno... – nasmiješi se Meksikanac. – Tvoj osjećaj ti je, ako se ne varam, isto tako rekao da nas nitko ne prati... I odjednom evo tog prokletog čovjeka.

– Koliko mi je poznato, ti voliš borbu! – ljutito će i s prezirom Diablo. – Je li ti se borba svidjela? Obojica prijatelja su ti mrtvi! Razumiješ li me? Mrtvi! – podrugljivo će Cha-ut-lipun.

– Krivi su tvoji ratnici! Ponijeli su se kao kukavice!

– A gdje si ti bio sve to vrijeme? – podrugljivo upita Diablo, raspoložen za svadu. – Ako me sjećanje ne vara, trčao si isto tako brzo kao i svi ostali...

– Zato što mi je svega dosta!

– Namjeravaš li nas možda napustiti?

– Prvo želim svoje zlato!

– Ma nemoj! Možda kao naplatu za silne usluge koje si mi učinio i kao potvrdu svoje velike hrabrosti! Ha... ha...

– Zbog vas sam stavio život na kocku!

– Ništa ti nisi stavio na kocku! Jedino što si radio bilo je da si neprestano pio tekilu i... – zastao je usred riječi i okrenuo se začuvši neki zvuk.

Kao da je netko tiho stenjao.

– Nantaje! Jesi li to ti? – upitao je.

Nije bilo odgovora. Diablo otkoči pušku i potrči u smjeru odakle se čulo stenjanje. Nije pomišljao da je to Sam... Ponovo začuje stenjanje, ovaj put glasnije. Spusti pušku. Prepoznao je Nantajeov glas i požurio da mu pomogne.

Malo podalje Diablo ugleda mladog ratnika kako teško ranjen leži na zemlji. Silno je krvario, ali je bio pri svijesti. Diablo se sagnuo. Odmah je vidio da Nantajeu nema spasa. Izgubio je previše krvi.

– Nantaje... Čuješ li me? – upita tiho.

Glava umirućeg ratnika malo se pomakla i on tiho zastenje.

– Jesi li to ti, Diablo?

– Jesam...

– Nemam velikih izgleda da se izvučem...

– Umrijet ćeš, Nantaje... – tiho će Diablo.

Nikada nije lagao i smatrao je da nikoga ne treba zavaravati. Svaki hrabri ratnik morao je biti spreman na smrt, a Nantaje je bio hrabar ratnik.

– To sam i mislio... Ja... Morao sam... morao sam... prvo ubiti onog bijelca, a ne...

Prekinuo ga je snažan kašalj od kojeg mu se cijelo tijelo treslo a lice obililo znojem.

– Zaslijepila te žena, je li?

Ratnik se borio bolovima i pokušavao doći do zraka. Iscrpljen, pogledao je Cha-ut-lipuna.

– Morao sam... te poslušati... i...

– Sada je prekasno, Nantaje.

– Znam. Ja... ja... do vraga... Pokušao se podići, ali po-

novo je stao kašljati, tijelo mu se trgnulo i zatim je klonuo. Nantaje, jedan od najhrabrijih ratnika plemena Apaša, bio je mrtav...

Diablo mu zaklopi oči i ostane još neko vrijeme nepomično klečati. Okrenuo se kako bi rekao ostalima, koji su se okupili, da mrtvo tijelo prekriju kamenjem da lešinari ne bi mogli doći do plijena, ali toga časa je ugledao pred sobom cijev Miguelova kolta.

– Gdje je zlato? – oštro će Meksikanac.

– Nije ovdje – ljutito odgovori Diablo.

– Lažeš!

– Nije mi stalo do žutog metala.

– Onda reci gdje je! – reče mašući koltom Miguel. – Opiši mi mjesto na kojem se nalazi zlato, jer ću te inače ubiti!

Diablo bi najradije napao tog razbojnika golim rukama, ali je znao da bi Meksikanac odmah pucao. Zaključio je stoga da je najpametnije da zasad učini kako mu je razbojnik zapovjedio.

– Nalazi se u kanjonu nedaleko oдавде.

– U kojem je smjeru kanjon?

Diablo pokaže prema sjeveru.

– Kako ću ga pronaći?

Stari Indijanac jedva svlada smiješak. Je li razbojnik zaista tako naivan da misli da će mu on reći gdje je bogatstvo koje nije zaslužio?

– Moraš krenuti putem koji vodi ovamo dolje – počne Diablo. – Spustit ćeš se do kraja kanjona koji je ispod nas. Za-

tim kreni smjerom koji vi nazivate sjever i jaši tako dugo dok ne dođeš do velike stijene nalik na glavu stare žene.

Sve je to bilo izmišljeno, ali je dobro zvučalo.*

– I zatim?

– Ujaši u usta žene...

– U usta? – prekine ga Meksikanac.

Diablo je bio upravo ponosan na priču koju je izmislio.

– Da – odgovori uvjerljivo.

– Vidjet ćeš mali otvor nalik na usta žene... Ući ćeš u drugi hodnik koji vodi sve do kraja velike pećine. Tamo ćeš naći zlato!

– Jesi li ga ti vidio?

– Dotaknuo sa ga.

– Koliko ga je?

– Više nego što možeš ponijeti...

Miguelove oči zasjaše od uzbuđenja.

– Nadam se da ne lažeš.

– Ni govora!

– To ćemo još vidjeti. Idemo!

– Kamo?

– Dosta! Ne izmišljaj nikakve gluposti! Momci – obrati se Meksikanac ostalim ratnicima – vašeg vođu držim točno na nišanu. Pazite da ne učinite neku glupost!

– Što namjeravaš? – upita Diablo.

– Ideš sa mnom!

Miguel je uzjahao konja držeći Diabla na oku.

-- Hajde!

– Zar da idem pješice? – začudi se Indijanac.

– To je dobro za zdravlje, prijatelju...

Diablo polako krene. Naravno da nije namjeravao odvesti toga prokletog razbojnika u spilju koja ne postoji.

Smislio je kako će ga se otre-
sti.

– Ah! – zastenje Diabla na-
kon nekoliko koraka.

– Što je? – s nepovjerenjem
će Miguel.

– U mokasinu mi je ušao
kamen.

– Smjeraš li nešto?

– Pogledaj sam ako mi ne
vjeruješ...

Miguel na trenutak razmisli
a zatim kimne.

– U redu, ali nemoj zabora-
viti da neprestano držim prst
na obaraču i da sam danas
osobito nervozan. Ako išta po-
kušaš, odmah ću pucati!

Diablo se sagne i brzinom
munje izvuče iz mokasine nož.
Dok se Miguel još nije uspio ni
snaći, Diablo je već bacio nož i
Meksikanac je pao pogođen
ravno u prsa.

– Sretno! – nasmiješi se
Diablo ogorčeno.

Vratio se i podigao svoju
pušku. Uto se začuje hitac. Dia-
blo potrči putem kojim je malo-
prije otišao Gomez. Iz tog
smjera začuo se pucanj.
Promrmljao je kletvu. Prvo po-
raz u kanjonu, zatim Nantaje i
ovaj prokleti razbojnik... Je li
moguće da je sada i Gomez
nastradao?

Gomez se ubrzo pojavio. Lice
mu se žarilo od ushićenja i uz-
budenosti.

– Mrtav je! Mrtav! Ubio sam
ga!

– Koga? Sama Chancea? –
s nepovjerenjem upita Diablo.

Gomez kimne glavom i ru-
kom udari o cijev svoje puške.

– Ubio sam ga! Mrtav je!

– Nemoguće!

– Ne vjeruješ mi?

– Sama Chancea nitko ne
bi mogao ubiti iz zasjede...

– Ali ja sam ga ipak ubio!
Hoćeš li ga vidjeti? Leži dolje u
malom kanjonu s druge
strane...

Diablo kimne i krene za
Gomezom na zaravan s koje se
mogao vidjeti kanjon.

– Dakle? – nasmiješi se
Gomez.

– Gdje je?

– Dolje, tik uz stijenu...

– Nema nikoga...

Smiješak se na Gomezovu
licu sledi.

– Nemoguće! Vidio sam ga
kako je pao iz sedla!

– Čini se da si se grdno pre-
varaio...

– Nisam se prevario! Vidio
sam da je pogođen i da je pao
iz sedla. Ona žena je vrisnula i
on je već ležao na zemlji.

– Nema ga...

Gomez pogleda prema mje-
stu na kojem je rekao da leži
Sam Chance, no morao je priz-
nati da dolje nema nikoga. Ko-
liko god je bio iznenađen ne-
stankom po njegovu mišljenju
mrtvog čovjeka, još više ga je
iznenadio smiješak koji se na-
čias pojavio na Cha-ut-lipu-
novu licu.

Pitao se je li moguće da je
taj starac sretan što njihov pro-
tivnik još živi.

XII

Bol koji je Sam osjetio bio je
snažan kao ubod noža. Metak
ga je tako snažno pogodio u
desno bedro da je pustio uzde i
uz povik pao s konja.

– Same! – povikala je Ellen.

Pokušala je zaustaviti konja
očito ne pomišljajući na mo-

gućnost da bi idući metak mogao pogoditi nju. Sva njezina pažnja bila je usmjerena na Sama.

Sam Chance ležao je na leđima i razabirao sve oko sebe kroz nešto nalik na koprenu. Ellenino zaplašeno lice, velike oči što su ga gledale, nemirni konj – sve je poigravalo pred njegovim očima nestajući i ponovo se pojavljujući.

– Same! – ponovo će Ellen.

Pokušao je svladati nesvjesticu i s mnogo muke se podbočio na laktove.

– Ellen! Iz sedla... smjesta!

Sad je tek Ellen shvatila u kakvoj je opasnosti. Skočila je iz sedla i povukla konja.

– Iza stijene! U zaklon!

– Ranjeni ste...

– Do vraga! Potrčite!

Potrčala je u zaklon i povukla za sobom konja.

– Čekajte! Pomoći ću vam!

– poviče Ellen.

– Da se niste pomaknuli iz zaklona! – zaprijeti Sam.

Pokušao se uspraviti pridržavajući se za trnovito grmlje koje je raslo iz stijene. Oznojio se od napora. Svakog trenutka je onaj koji je maloprije pucao mogao ponovo opaliti i ovaj put nišanići bolje. Sam se čudio kako da već nije pucao... Ellen je kratko vrijeme bila zaista laka meta, a i njega je mogao pogoditi bez mnogo muke. Vjerojatno će svaki čas zapucati...

Sve je ostalo tiho. Teško dišući, Sam se domogao zaklona u kojem ga je čekala Ellen. Bol u bedru postajala je sve jača i neizdržljivija.

Ellen se sagnula nad njega i izvukla mu iz opasača nož. U njezinim očima nije više bilo

panike. Radila je smireno. Brzim i vještim pokretima razrezala je Samove hlače iznad rane. Rana koju je načas ugledala izazvala je u njoj osjećaj mučnine, ali se brzo pribrala i čak uspjela nasmiješiti.

– Kako izgleda?

– Nije ni tako strašno...

– Imate dobre živce – nasmiješi se Sam pokušavajući zaboraviti bol.

– Metak vam nije prodro dalje od mesa... Bilo bi gore da je ozlijeđena kost ili neki mišić – reče Ellen pregledajući ranu stručnim pogledom prave sestre bolničarke.

– Čini se da se razumijete...

– Pokušajte neko vrijeme živjeti na osamljenoj farmi – prekine ga Ellen i nasmiješi se.

– Da živite odvojeni od civilizacije, bili biste prisiljeni naučiti neke stvari... Osim toga, moj je otac bio liječnik.

Ustala je.

– Kamo ćete?

– Po vodu.

– Zašto?

– Moram vam očistiti ranu.

– Jeste li poludjeli?! – htio se uspraviti, ali ga je bol svladala i ostalo je ležati. – Voda nam je potrebna za piće. Želite li možda umrijeti od žeđi? Samo bi nam još trebalo da...

– Uzet ću samo malo – odlučno će Ellen uz blagi smijeh.

Otišla je do konja, skinula bocu s vodom i ubrzo se vratila.

– Želite li možda umrijeti od trovanja zbog neočišćene rane? – nasmiješi se Ellen. – Vidite... – reče ne očekujući odgovor.

Oko rane je izlila malo vode i oprezno odstranila prljavštinu i krv. Otkinula je komad svoje suknje i čvrsto tkaninom povila ranu.

– Ne izgleda baš lijepo – razočarano će Ellen.

– Glavno da drži – nasmiješi se Sam.

– Metak ću vam poslije izvaditi.

– Ne dolazi u obzir! – usprotivi se Sam.

– Zašto?

– Zato što ćete sada uzjahati konja i najbržim putem odjahati u utvrdu Lowell. Ispričat ćete majoru Noyesu sve što se dogodilo i reći mu da je Diablu još na slobodi. Mora mi poslati nekoliko ljudi...

– To ne dolazi u obzir! – odlučno će Ellen.

– Želite li me ostaviti na cjedilu?

– Ne! Baš suprotno! Zbog toga ću i ostati s vama!

– Nemoguće!

– Zašto?

– Apaši će sigurno, začuđeni što smo tako brzo nestali, sići u kanjon i potražiti nas.

– To je razlog više da ostanem s vama!

– Zar još ne razumijete? Žele me ubiti i ustanove li da ste još sa mnom... Možete im pobjeći samo ako uzmete konja i...

– Zar vi zaista mislite da bih vas ja ostavila i prepustila tim Indijancima?

– Snaći ću se nekako...

– Ovako ranjeni? Potreban vam je netko tko će vam izvaditi metak iz rane i pomoći vam da sve ovo konačno završite.

– Zaboravite to!

– Nikada!

– Tvrdoglavi ste!

– Pomogli ste i mi i sada ja vama pomažem, to je barem jednostavno – nasmiješi se Ellen i obrazi joj se zarumenješe.

– Znači, želite ostati sa mnom dok ne ulovim Apaše?

– Da... ali željela bih ostati s vama i inače...

Sam se nasmiješi i Ellen mu pomogne da ustane.

– Evo! Oslonite se na pušku!

– reče dodajući mu pušku iz navlake na sedlu.

– Tko bi rekao da ću pušku jednoga dana upotrijebiti umjesto štake...

Ellen pogleda prema mjestu odakle su prije dolazili meci, ali se ništa nije vidjelo.

– Idemo! – reče. – Krajnje je vrijeme da nestanemo oдавде. Već smo se predugo ovdje zadržali.

Odšepao je do konja i uhvatio ga za uzde. Zatim se pridržao za sedlo. Rana ga je još silno boljela, ali više nije toliko krvvarila.

– Ellen, rado bih vam pomogao da uzjašete, ali...

– Ovaj put sjedit ćete u sedlu vi, a ne ja.

Začudujućom snagom pomogla mu je da sjedne u sedlo i zatim uzjahala, sjela iza njega i dohvatila uzde.

– Nije ni tako loše – našali se Sam. – Pitam se zašto dosad nismo tako jahali.

– Čini se da niste baš ozbiljno ranjeni... – nasmije se Ellen.

– Zaista želite nastaviti po-tragu za Apašima? – uozbilji se Sam.

– Da... ali prvo moramo pronaći mjesto gdje vam na miru

mogu izvaditi metak iz rane.

– Ovdje nećemo pronaći mir...

– Samo desetak minuta bit će dovoljno. Što je s onim malim napuštenim naseljem koje ste jednom spomenuli?

– Da... imate pravo... Možda bismo se tamo mogli nakratko zaustaviti.

– Ima li tamo vode?

– Ima. Ali Apaši poznaju to mjesto i možete biti uvjereni da će nas tamo posjetiti.

– Dotle ćemo već srediti ranu i biti spremni za posjet.

Sam se nasmiješi. Ta žena ga je sve više iznenađivala. Što joj to daje snagu da svladava sve prepreke, strah i očaj i da bude toliko hrabra i poduzetna? Sam nije imao veliko iskustvo sa ženama i nije mogao odrediti je li Ellen nešto posebno ili nije, ali svidjela mu se ta žena puna nekog posebnog čara.

– Možemo li? – tiho će Ellen.

– Možemo.

Noga mu je bila dobro povezana. Nadao se da se rana neće upaliti i da neće dobiti vrućicu. Nije smio ni zamisliti što bi bilo kad bi izgubio svijest i kad bi se u tom trenutku pojavili Apaši. Naravno da je mogao zahtijevati da Ellen odvede do prve željezničke stanice i otpremi je u Tucson, ali ni tada ne bi bili sigurni. Zasadu su im Apaši mogli postaviti i na putu do stanice... Bilo kamo da krenu, borba je bila neizbježna. Riječ je bila o životu ili smrti i više nije bilo povratka.

– Koliko još moramo jahati? – upita Ellen malo kasnije.

– Nekoliko kilometara. Ovim putem... – pokaže Sam prema uskom puteljku što je vodio između visokih stijena na sjever.

Ellen je kimnula i zašutjela. Dobro je jahala i sigurno sjedila u sedlu.

– Kako je rana? – upita Ellen.

– Prilično...

Puteljak kojim su jahali bio je pješčan i svaki put kad bi konj kopitom dotaknuo pijesak Sam bi osjetio prodornu bol. Nije to želio priznati bojeci se da bi Ellen mogla usporiti.

– Što će Apaši sada učiniti?

– Kad bih znao...

– Možda se uopće nisu potrudili da se uvjere jeste li mrtvi i sada misle da se više ne moraju bojati... – reče Ellen ne bi li utješila samu sebe.

– Apaši nikada nisu lakomisljeni... Cha-ut-lipun pogotovu... Ni dok spava... Diablo će ubrzo ustanoviti da nisam mrtav i, znajući da sam ranjen, potruditi će se da me što brže pro-nade.

– Samo preko mene mrtve!

Sam se nasmiješi i pomisli kako bi bilo dobro da odlučujući okršaj između njega i Cha-ut-lipuna bude pošto mu Ellen izvadi metak. Bilo bi važno da se može bolje kretati.

– Ah, ti Apaši... – počeo Ellen ogorčena svime što je u posljednje vrijeme proživjela.

– Nije ni njima lako...

– Branite li ih možda?

– Ne... ali ih pokušavam razumjeti...

XIII

Kad su stigli do malog odavno napuštenog naselja,

Sam je već bio prilično iscrpljen.

– Evo bunara – reče Sam.

– Nadam se da nije presušio. Bilo bi to nezgodno.

– Možete li? – upita Ellen dok je pomagala Samu da side.

– Pomalo... – odgovori Sam i podboči se na pušku.

– Nelagodno se osjećam ovdje... – reče Ellen obazirući se oko sebe.

★ Pripazite! Ovdje ima mnogo škorpiona i zmija – upozori je Sam.

– Pripaziti ću.

Uzela je boce za vodu i otišla do zdenca. Pronašla je kabao i spustila ga u bunar. Ubrzo je izvukla svježvu vodu i napunila boce.

– Imate li viskija? – upita Ellen dok je Samu pružala vodu.

– Viskija? – začudi se Sam i gotovo se zagrcne.

– Za vašu nogu – nasmije se Ellen. – Trudit ću se koliko god mogu, ali...

– Nemam viskija, ali neću vikati. Bit će sve u redu. Dodajte mi nešto čvrsto u što mogu zagristi ako bol bude neizdrživa.

Podigla je granu i dodala mu je.

– Uzmite ovo... – reče. – Imate li šibice?

Sam legne uz stijenu a Ellen poče skupljati suho granje. Izvadio je iz džepa šibice i dobio ih Ellen. Nije pametno što će zapaliti vatru, ali isto tako bila bi ludost metak izvaditi prljavim nožem. Zapaljenu šibicu Ellen je bacila na granje i kad se vatra rasplamsala, uzela je nož i zagrijala ga nad plamenom. U međuvremenu je

Sam odvezao ranu i nije bio zadovoljan onim što je vidio, ali nakon tolikog jahanja nije se drugo moglo ni očekivati.

– Jeste li spremni? – upita Ellen kad je oštrica noža bila zažarena.

Sam nevoljko kimne. Nije bio kukavica, ali tko bi uživao na njegovu mjestu!

– Što se mora, nije ni teško...

Zagrizao je granu i zatvorio oči. Kad je već morao trpjeti bol, nije htio još i gledati kako Ellen kopa po rani. Ona duboko uzdahne i približi se Samovoj nozi. Nije takvo nešto radila prvi put, ali ipak nije bila liječnik i mogla je pogriješiti...

Sam uzdahne i zarije ruku u pijesak. Usprkos strašnoj boli borio se protiv nesvjestice. Nije htio dopustiti da Ellen jedan trenutak ostane nezaštićena. Nastojao je, ali nije uspio. Uz tiho stenjanje onesvijestio se.

Kad se ponovo osvijetio, Ellen je već završila previjanje rane i sad mu je rupčićem brisala znoj sa čela.

– Dobro je prošlo.

– Je li metak izvađen? – upita Sam.

– Bio je zaista duboko... – reče Ellen i pokaže mu metak.

– Žao mi je što vas je boljelo.

– Hvala! Dobro ste to izveli. Kako dugo već ovdje ležim?

– Oko dva sata.

– Što?

– Ništa se nije dogodilo.

– Ali Apaši...

– Nisu još stigli.

Sam je dohvatio pušku i htio se podići.

– Ne smijete ustati! Morate se još odmarati! – usprotivi se Ellen.

Sam se nije obazirao na Ellenine opomene. Ustao je pridržavajući se za stijenu i zastao kako bi nestali tamni kolutovi što su mu poigravali pred očima. Zakoračio je, zastao i učinio još jedan korak. Sada je već mogao pomalo hodati.

– Izvrsno ste to učinili – reče Sam okrenuvši se prema Ellen. – Osjećam se kao da sam se ponovo rodio. Što ćemo kada sve ovo napokon završi? – upita iznenada Sam.

– Ja ću se vratiti na svoju farmu...

– Namjeravate li sagraditi novu kuću?

– A kamo bih drugdje mogla otići?

– Možda u Tucson...

– U grad? Ne! – Ellen odlučno potrese glavom.

– Zašto?

– Dovoljno dugo sam živjela u Dodge Cityju i uvjerila se da je život na farmi mnogo bolji.

– Živjet ćete sami?

– A vi? – upita Ellen pošto je slegnula ramenima.

– Možda ću otići svome bratu u Missouri. To sam namjeravao i prije nekoliko dana, ali vidite, štošta se otad promijenilo – reče uvjeren da nikada neće otići da živi s bratom.

U mislima je sebi pokušao predočiti kako bi bilo lijepo živjeti zajedno s tom ženom... Odjednom je ugledao samoga sebe kako obraduje zemlju i kolima odlazi u grad po namirnice. Ta mu se slika svidjela. Kako bi bilo da se bavi uzgojem konja? Oduvijek se razu-

mio u konje. Možda se Ellen ne bi protivila da se time bavi... Imao je uštedevinu i život bi mogao biti lijep kad ga ljudi sami sebi ne bi neprestano zagorčavali.

– Ellen...

– Da?

– Ništa...

– Dobro bismo se slagali, je li tako? – nasmiješi se Ellen.

– Kako... kako to mislite?

– Znae kako se to kaže... Istog smo kova, nije li tako?

Nježno ga je pogladila po obrazu a on ju je zagrlio.

Začuo se pucanj i metak je udario u preostali zid kuće.

– U zaklon! – poviče Sam i odgurne Ellen.

Ellen se zaprepaštena i zaplašena sklonila iza otvora koji je nekada vjerojatno bio prozor. Tko bi rekao da će ih Apaši tako brzo pronaći.

Sam Chance proklinjao je svoju neopreznost. Kako se mogao tako zaboraviti i dovesti Ellen u opasnost? Na svu sreću Apaši nisu bili osobiti strijelci.

Izvirio je, ali ništa se nije moglo vidjeti. Vjetar je uskovitlao pijesak i sunce je peklo kao i uvijek. Znao je da su Apaši u blizini. Odjednom je ugledao jednoga. Da, bez sumnje! Ratnik je ležao priljubljen uz drvo što je raslo u sjeni oveće stijene. Sam je zapucao. Da... Bila su još dvojica ili najviše trojica... Sve dok je Diablo bio njegov protivnik, Sam je znao da mora biti oprezan. Taj je Apaš bio opasniji od cijelog plemena.

Na trenutak je pogledao Ellen i zatim požurio na drugu

stranu. Pretpostavljao je da je stari lisac postavio ratnika na suprotnu stranu, kako bi iz dva smjera mogli pucati na ruševinu u koju su se sklonili Ellen i on.

Pogledao je na drugu stranu i učinilo mu se da je opazio neku sjenu. Pogledao je još jednom... Da! Bila je to zaista nečija sjena. Znači, Apaš! Podigao je pušku i htio zapucati, ali... ipak se prevario... Bilo je to samo granje što ga je vjetar nosio dvorištem.

— Do vraga! — tiho će Sam.

Prije mu se takvo što nije događalo. Čini se da je zaista ostario. Okrenuo se i otišao ponovo na drugu stranu. Uto tišinu propara strašan vrisak.

— Ellen! — poviče Sam i okrene se.

Jedan ratnik je preduhitrio Ellen i nasrnuo na nju nožem. Žena je od straha ispustila kolt i sada je već posljednjim snagama pridržavala tamnu ruku napadača koji ju je htio ubiti.

Sam je znao da mora smjesta reagirati. Svaki izgubljeni trenutak odvajao ga je sve više od te žene koju nije želio izgubiti. Nanišanio je, znajući kakvoj je opasnosti izlaže, i zapucao... Apaš je pao pogoden.

— Same! — zaprepašteno će Ellen.

— Sve je u redu — reče Sam, zagrlivši je čim je uspio doći do nje. — Nema ga više! Nemoj se bojati!

— Već sam mislila...

Tišinu razbije topot konja.

— Što je to? — začudeno će Ellen.

— Diablo... Očito me želi izazvati na borbu prsa o prsa...

Želi da podem za njim u planine.

Polagano je prišao konju i, teškom mukom ga uzjahao.

— Same! Ne smiješ poći za njim! Pusti ga! Bojim se! Pusti ga!

— Ne mogu. Previše smo proživjeli i Cha-ut-lipun i ja a da bismo sada mogli izbjeći konjački okršaj. Dužni smo jedan drugome da se objasnimo... Njegov način je borba... Ne mogu ga iznevjeriti.

XIV

Sam Chance krenuo je putem kojim su prije nekoliko sati Ellen i on došli u napušteno naselje. Znao je da mora biti vrlo oprezan. Noga ga je boljela, ali ipak je mogao jahati bez većih poteškoća. Svu pažnju je usredotočio na okolicu osluškujući svaki, i najmanji šum. Nastojao je da ne misli na Ellen.

Ako želi uspjeti, morao je sada postupati i razmišljati kao Indijanac. To mu nije bilo teško. Dovoljno dugo je živio s njima i mogao se uživjeti u ulogu ratnika koji se bori za svoj opstanak.

Cha-ut-lipun bio je iskusan i vješt ratnik. Sada je već bio star, ali u njemu je bilo još dovoljno snage i mnogo volje. Posljednji put se borio za sve ono što mu je bijeli čovjek oduzeo i posljednji put je želio dokazati da se čovjek, ako ima ideale, olako ne predaje...

Samu nije bilo lako. Na trenutak je pomislio da pusti tog starca da nestane. Je li uopće važno ako jedan jedini stari Indijanac još nekoliko godina,

osamljen i razočaran, luta krajevima u kojima je proživio tolike godine života?

Ali odmah je napustio tu pomisao. Diablo bi morao ubijati da preživi... Drugi način njemu nije bio poznat, a to je Sam morao spriječiti. Starac je sada bio ranjena zvijer koja će ubijati i napadati dok ne iscrpi posljednji trun svoje snage. Zatim će umrijeti. Takav život za njega ionako više nije imao svrhe.

Morao ga je, znači, ubiti. Cha-ut-lipun zvan Diablo morao je umrijeti isto kao Nantaje, Gomez i ostali ratnici kojima je smrt bila draža od zarobljeništva.

Sam i Diablo više nisu bili progonitelj i progonjeni. Obojica su sada bili i jedno i drugo. Progonit će i biti progonjeni sve do trenutka dok jedan od njih ne poklekne, a drugi preživi...

Predobro su se poznavali a da bi neoprezno napali. Ispitivali su jedan drugoga i polako se šuljali ne bi li pronašli slabu točku protivnika. Sam je držao pušku preko koljena.

Prst mu je bio nad obaračem, tako da je mogao odmah zapucati. Pridržavao je uzde i šuljao se naprijed. Stisnuo je oči i budno motrio oko sebe. Svaki čas se osvrtao pitajući se neće li se Diablo možda pojaviti negdje iza njega. Tko zna?!

Polagano se mračilo. Sunce je već napola zašlo za planine i obasjavalo ih žarkim crvenim sjajem koji se poput tankog plašta priljubio uz stijene. Blagi povjetarac dizao je pijesak a životinje su izašle iz svo-

jih skrovišta kako bi u sumraku pronašle nešto za jelo.

Sam se nije ni trudio da čita tragove. U to doba dana samo je najiskusniji Indijanac kao Cha-ut-lipun mogao razabrati tragove, a možda ni on. Možda se i stari Apaš sada oslonio samo na svoje iskustvo, naučen cijeli život da razabire različite zvukove.

Sam se osjećao nelagodno. Većina ljudi koji su ga poznavali smatrali su da je neustrasiv, ali to je, naravno, bilo pretjerano. On je, kao i svatko drugi, dobro poznao osjećaj straha i da je sada rekao da se ničega ne boji, lagao bi... Zauzvatio je konja i osluhnuo. Oko njega čuli su se samo poznati šumovi predvečerja, tihi zvuk vjetra, šuljanje životinja i udaljeni krik kojota. Za životinje život počinje noću kad vjetar ohladi zemlju.

Slijedeći svoj osjećaj, Sam je krenuo prema istoku. Tamo su se uzdizale stijene u kojima su u toku godina vjetar i kiša izdubili pukotine i stvorili mnogobrojne zaklone. Bili su kao stvoreni za borca kakav je Diablo. Bio je pravi gerilac, naučen na osamljenost i borbu iz zaklona. Svaki Samov mišić bio je napet i spreman da svaki trenutak reagira. Sjedio je u sedlu oprezan i sabran. Znao je da je Diablo bolji strijelac od ostalih Indijanaca i stoga je morao biti silno pažljiv da izmakne njegovu hicu.

Sam Chance je polako krenuo putem obraslim kaktusima. Tišinu odjednom prolomi hitac. Konj je pogoden pao na zemlju. Sam Chance je u posljednji trenutak uspio iskočiti

iz sedla, inače bi ostao ispod konja. Prilikom skoka ranjenu mu je nogu prožela jaka bol, ali uspio je svladati krik i brzo promijeniti položaj. Nastojao je da što prije zade u neki zaklon.

Zasad je Cha-ut-lipun bio bolji. Predvidio je da će Sam krenuti ovim putem i čekao ga je u zaklonu... Samo, nije ga pratila sreća i promašio je svoga neprijatelja. Možda je i namjerno promašio ne želeći ubiti protivnika iz zasjede...

Sam je znao da se mora brzo skloniti i tek onda nastaviti borbu. Ovako je bio previše izložen. Domogao se stijena. U jednoj od pukotina smjestio se i teško dišući naslonio na stijenju. Zabrinuto je dotaknuo ranu i zadovoljno ustanovio da je zavoj izdržao i da rana nije prokrvarila.

Nagnuo se i pogledao u smjeru iz kojeg je očekivao Diabla, ali nikoga nije mogao vidjeti. Oprezno je napustio skrovište i oslanjajući se na pušku nastavio penjanje. Noć se već spustila i mjesec je obasjavao stijene. Odjednom začuje nešto. Pitao se što bi to moglo biti. Ponovo isti šum... Neda-leko od sebe ugleda sjenu kako skače iz zaklona i stopljena sa stijenom zastaje podalje od njega.

Cha-ut-lipun, znači! Ali nije ga opazio. Mislio je da ga slijedi. Konačno je i starac pogriješio... Diablo je smetnuo s uma da se Sam mogao na trenutak zadržati u nekom zaklonu i tako se preračunao i mislio da je protivnik odmaknuo dalje nego što je zapravo stigao. Šuljao se misleći da sli-

jedi protivnika, a Sam je stajao u njegovoj neposrednoj blizini...

— Cha-ut-lipune! — poviče Sam. — Diablo, baci pušku! Hajde!

Apaš nije o tome ni u snu mislio. Okrenuo se i zapucao u smjeru glasa.

Sam je već stajao u zaklonu i spretnim hicem Apašu izbio pušku iz ruke.

— Diablo, igra je završena! Podigni ruke i dodi ovamo!

Apaš odskoči i potrči za svoje godine nevidenom brzinom. Kunući, Sam krene za njim koliko je brže mogao. Bio je ranjen i nije mogao brzo trčati. Na zaravni pri kraju puteljka stajao je Diablo, nepomičan kao stijena.

Vjetar mu se poigravao sije-dom kosom i izgledao je kao dio prirode u kojoj se cijeli svoj život borio za oduzeta prava.

— Ovaj put me nećeš uhvatiti! — javi se Diablo.

Sam opazi da starac u desnici drži nož. Prišao mu je.

— Hrabar si, bijelče! Hrabar si, ali nepromišljen! Jesi li zaboravio da sam u vještini borbe nožem nepobjediv?

— I ja nisam loš!

— Za mene nisi dovoljno vješt!

Cha-ut-lipun je napao protivnika brzo kao munja i ranio ga u bedro.

— Što je, bijelče?!

Sam Chance je znao da ne smije popustiti ako želi preživjeti. Polagano je prilazio starcu, sve više se približavajući rubu zaravni ispod koje je zjapio ponor. Apaš je ponovo napao i umalo da nije zario

Samu nož u prsa, ali se ovaj uspio na vrijeme izmaknuti.

Osjeti kako mu je zavoj popustio i kako mu rana ponovo krvari. Znao je da mora što brže završiti borbu ako želi opstati. Skupio je svu snagu i približio se Apašu u čijim je očima blistao žar pobjede. Starac je namjeravao završiti borbu, a Sam je nastojao pobijediti.

I jednoga i drugoga vodila je ista misao – opstanak.

Još su jednom napali jedan drugoga, očajnički pokušavajući svladati protivnika. Diablo

se okliznuo i nestao u ponoru...

Sam je prišao rubu i ne shvaćajući još sasvim što se dogodilo gledao u ponor gdje je zajedno sa starim Cha-ut-lipinom nestao i dio njega... Onaj dio Sama Chancea kojemu je bila potrebna opasnost kako bi mogao disati, onaj dio koji je živio u divljini, neiskvaren svakidašnjom mržnjom što je poput krvave granice nerazumijevanja dijelila svijet.

Stajao je još neko vrijeme, a zatim se okrenuo i pošao natrag. Bilo je već krajnje vrijeme da potraži Ellen.

KRAJ

James Warner Bellah:

ZADATAK BEZ ZAPOVIJEDI

Dežurni oficir začu škripu mnogih kotača s onu stranu drvenoga obrambenog zida. Još nije bilo ni četiri sata ujutro a vjetar koji je kao i uvijek ojačao pred zoru nosio je oblačiće prašine i pijeska preko kasarnskog kruga tvrđavice Fort Starke i zviždao u konopcima zastavnog jarbola.

Dežurni oficir potrči – karavana kola mogla je značiti samo jedno, jedinicu koja je došla zamijeniti staru vojsku, i to dan prije no što su je očekivali. Trčeci pokraj male usamljene brvnare pukovnika Massarenea, gotovo posrnu i zastane. Tihi, nježni zvuci violine jedva su se mogli čuti uz pjesmu vjetra. Kroz osvijetljeni prozor oficir ugleda vitku siluetu zapovjednika tvrđave. Glava je bila nagnuta na rame a ruka povijena izvlačeći iz instrumenta tužne zvukove.

Oficir je stajao kao ukopan, ne vjerujući svojim očima. Taj ledeni kip čovjeka koji je živio poput redovnika u samoći, okružen jednim ležajem, stolcem i stolom, upravljao je Zapadom i svojim konjičkim pukom čeličnom šakom. Nikad obrok s podređenim oficirima, nikad riječ pohvale ili šala. Uvijek

sam, ni sa kime prijatelj, drugujući samo s violinom iz koje je izvlačio sumorne zvukove što su plakali za izgubljenom prošlošću.

Dežurni oficir iznenada osjeti da slušajući te tonove zaviruje u intiman život drugog čovjeka i postidi se. Brzo se okrenu i potrči prema stražarnici. Velika vrata tvrđave već su bila širom rastvorena.

– Regruti iz Jeffersona, poručniče – raportira vodnik Shattuck.
– Došli su osamnaest sati prije no što je predviđeno. S njima je dojahao i general Sheridan. Eno ga u stražarnici. Poslao sam obavijest komandantu.

Poručnik D'Arcy Toppliff nade se u dva skoka na ulazu u stražarnicu. General Philip Henry Sheridan, legenda i junak Zapada, stajao je pred gvozdenom pećicom i raspirivao žar sve dok se vatra nije razbuktala. Tek se tad obrati poručniku.

– Ja sam Sheridan – otegnu. – Ima li kave?

– Poručnik Toppliff, dežurni oficir – reče D'Arcy i dohvati pocrnjeli lonac s kavom.

Sheridan ispurži prste ukočene od jutranje hladnoće. Izvana su doprli brzi laki koraci, to je pukov-

nik Massarene trčao drvenim nogostupom da pozdravi pretpostavljenog. Kad je gurnuo vrata stražarnice učinio je to hitrom, odmjerenom, odlučnom kretnjom u koju je i bez potrebe bila uložena takva snaga da je ništa ne bi moglo zaustaviti. Tih zvuk skupljenih peta i odmjeren glas:

– Dobro jutro, generale!

– Sedam godina, je li, Massarene, otkako smo posljednji put zajedno ispili kavu? – reče Sheridan.

– Sedam, gospodine. Petnaestoga u slijedećem mjesecu.

Visok je bio Massarene, vitak, gotovo mršav, ali u njemu se osjećala životinjska snaga i usredotočenost koja ga je pretvorila u sjajan alat njegova zanimanja. Pukovnik konjice i ništa drugo i ništa više jer to je jedino preostalo u njegovu životu. I sa Sheridanom je bilo slično ali je snažan brk odavao humorističku crtu koja je ponekad dopuštala da se otkriju tajne njegova karaktera.

– Massarene, donosim vam zapovijedi. Donosim ih osobno. Šaljem vas preko Rio Grande, preko meksičke granice, da uništite Lipane i Kickapooe i Apaše. Pregazite granicu, razjurite ih i do vraga s našom vladom i njenim zapovijedima!

– Poručniče – reče Massarene – ovo niste čuli.

Vani su pristigli regruti, umorni i promrzli, nevoljko istovarivali teret iz kola, bacajući ga na zemlju uz tihe psovke i bez imalo volje.

– Hoću li dobiti i pisanu zapovijed, gospodine? – pitao je Massarene.

– Ne – Sheridan odmahnu glavom. – Grant i ja osobno ćemo preuzeti odgovornost u Washingtonu ali ne želimo da ostane pisani dokument. Moja je zadaća da zaštitim Teksas a to je nemoguće dok god Indijanci slobodno prelaze granicu Meksika a mi ne. Pregaze Rio Grande kad hoće i gdje hoće, napadnu i povuku se prije no što mi

to i saznamao. I svaka potjera zastaje na obali te rijeke a oni mirno odlaze u svoja sela.

Vani su kola bila istovarena i dok su odlazila vodnik Shattuck postrojavao je regrute:

– Andrews, Blake, Cattlet, Fink...

A unutra, u stražarnici, general Sheridan reče: – Žao mi je zbog vašeg sina, Massarene.

– Ne razumijem, gospodine?

– To što je otpuštne iz akademije.

– ... Heinze, Hooker, Ives, Jacobs... – čulo se izvana.

– Još vas ne razumijem, generale – suho će pukovnik.

– Vaš je sin otpušten iz akademije West Point prije dva mjeseca. Niste li znali za to?

U malenoj prostoriji iznenada postane hladno i mučno kao u grobu i godine za koje je pukovnik vjerovao da su zauvijek pokopane navrle su u sjećanje. On progovori polako, bezbojnim glasom:

– O svom sinu, generale, nisam imao nikakvih vijesti otkako mu je bilo tri godine. I nisam očekivao da ću ikad ponovo čuti o njemu.

– ...Lowry, Lutz, Marble, Massarene...

U stražarnici nitko nije trepnuo okom ali se pukovnik Massarene trgnuo – jedva primjetno ali u takvu grču kao da ga je pogodio metak.

Prošlo je nekoliko dugih sekundi a onda on reče svojim uobičajenim tonom:

– Krenut ću s pukom sutra u zoru, generale. Poručniče, pozovite odmah mog adutanta – a tišina koja je nastala nakon tih riječi i nije bila tišina. U ušima prisutnih još je odjekivala riječ iz prozivke »Massarene«.

Već prije jutarnjeg zbora u puku se znalo:

– Jedan od regruta iz Jeffersona pukovnikov je sin. Pao je iz matematike pa su ga izbacili iz West Pointa. Istoga se dana prijavio kao dobrovoljac.

A za doručka u oficirskoj blagovaonici:

– Njegova je majka bila iz poznate obitelji Fahnestock. Prava ljepotica. A i momak je lijep a tvrd poput oca. Ona je znala živjeti, priča se. Imala je mnogo vlastita novca. Napustila je Massarenea dok je još bio poručnik.

Kad je D'Arcy Topliff postrojavao pratnju koja je trebala Sheridanu otpratiti u Elkhorn, general mu se zahvali i upita:

– Jeste li oženjeni poručniče?

– Ovdje nije lako naći ženu, gospodine – nasmiješi se Topliff.

– Kad se na to ipak odlučite – preporučiti Sheridan – pobrinite se da djevojka bude iz vojničke obitelji. Da zna kuhati, šiti, jahati, pucati, odgajati djecu i ipak ostati privlačna. Eto, sad ne možete reći da niste bili upozoreni.

Za doručkom stari su vojnici još raspravljali o događaju. Mrzili su pukovnika jer u njemu nisu otkrili ništa ljudskoga, samo preciznu vojničku pravdu, ledenu poput prstiju smrti. Mrzili su ga jer je uvijek imao pravo, jer su znali da ga je nemoguće zavoljeti.

– Nadam se da je dječak napravljen od željeza. Ako ne, stari će ga slomiti golim rukama.

Kad je, odmah nakon zajutarka, Massarene obišao postrojene jedinice, zaustavio se ispred odreda regruta gledajući sina ravno u oči a ni jedan od dvojice muškaraca nije pokazao nikakav znak raspoznavanja.

– Nadam se da ste svi prokrvarili navikavajući se na sedlo u manježu u Jaffersonu – obratio se pukovnik jedinici. – I da se sva krv sasušila izuzevši u vašim srcima. Pokušajte dezertirati... naći ću vas ma kamo pošli i dovesti vezane pred vojni sud. Budite nemarni prema svojim dužnostima i požalit ćete što ste se rodili. U ovom je puku teže postati desetar no u nekome drugom kapetan. Od danas ste vojnici sa svim dužnostima.

Okrenuvši se na peti pukovnik se povukao u svoje prostorije i odmah zatim poslao po poručnika Topliffa.

– Samo vi i ja, poručniče, znamo zadatak puka – reče mu.

– Već su i dva jezika previše da bi se sačuvala tajna. Stoga nitko drugi neće ništa saznati, čak ni moj adutant. Odredite mi na karti tri različite rute. Namjeravam krenuti jugozapadno od Starkea prema Tablelandsu kako bih zavarao protivnika a zatim prijeći granicu negdje između Pecoia i San Jacinta forsiranim noćnim maršom, ostavljajući za sobom kola s opremom. Idućih devet dana nema mjesečine. Kad prijedemo rijeku, želio bih da puk vjeruje kako je to Querhada a ne Rio Grande... sve do posljednjeg časa. Poručniče, s obzirom na okolnosti, možete odustatati od sudjelovanja u ovoj akciji. Ako general Sheridan slučajno umre prije no što objasni u Washingtonu svoju odluku, i vi i ja ostat ćemo bez čina.

– Vi ne namjeravate drugima ponuditi mogućnost izbora, gospodine – zamišljeno će Topliff. – Meni ste je dali samo zato što sam bio prisutan kad vam je general izdao zapovijed?

– Zapovijed je zapovijed, poručniče, i ja ću je uvijek poslušati. A ostalim oficirima ne mogu ponuditi izbor prije no što prijedemo granicu. A nakon toga više neću.

Radeći na karti u potrazi za najpogodnijim rutama, poručnik Topliff nalazio se u prostoriji do one u kojoj je pukovnik Massarene primio regruta Massarenea i nije mogao da ne čuje svaku riječ.

– Zapovijedili ste da dodem, gospodine?

– Da.

Slijedila je duga stanka i Topliff shvati da se otac i sin s onu stranu tanke drvene stijene odmjeravaju pogledima oštima poput noževa.

– Dao sam te pozvati da bih odmah postavio stvari na svoje mjesto – nastavio je pukovnik oštro.
– Činjenica što si moj sin postoji jedino kao zabilježba u knjizi rođenih. Godinama si živio s određenom predodžbom o meni a ja sam stvorio sliku o tebi. I ta nije lijepa. Dvije različite krvi struje u tebi. Jedna koja te vuče prema mekom, bezbrižnom i luksuznom životu vjerojatno je uhvatila tako duboke korijene da ponos i dužnost imaju za tebe drugorazredno značenje. Tako te ja vidim.

U drugoj prostoriji poručnik Topliff osjeti kako su mu se obrazi zažarili od nemoćna bijesa. A kako je tek bilo dječaku u susjednoj prostoriji? »Nemoj mu odgovoriti! Šuti, šuti!«, prošaptao je Topliff.

– Sad znam i to da si propao u West Pointu, nesposoban da svladaš zadaće što su ih ostali svladali. Nakon toga napravio si dramsku gestu i javio se kao dobrovoljac. Ni tvoj neuspjeh ni pokušaj da ga popraviš nisu me se dojmili. Druga struja krvi potječe od mene ali ti si vojnički život shvatio kao sjajne uniforme, parade, oficirske plesove. Nesmotreno si se odlučio za karijeru u kojoj samo ludaci vjeruju u slavu. U stvarnom životu postoji tek znoj i krv u vojničkom zvanju. Moj je otac vlastitom rukom ustrijelio sina jednog senatora zbog kukavičluka. Ne namjeravam te plašiti ali s tobom će se u ovom puku postupati upravo onako kao i sa svakim drugim.

Zahtijevat će se apsolutno obavljanje dužnosti. Sam si izabrao svoj način života a ja ću se pobrinuti da ga provodiš kako to zahtijevaju vojnička pravila ili da ti kosti pobježe pod pustinjskim suncem.

Topliff pogleda svoje ruke i zapazi da mu prsti drhte pa čvrsto stegnu šake. Onda kroz drvenu stijenu začu mladičev glas, dubok, odmjeren, ali bezbojan.

– Imam li prava odgovoriti, gospodine... ili nemam?

– Strogo unutar granica vojničkih propisa.

– Nisam zatražio da budem upućen u ovaj puk, gospodine, ali sad kad sam ovdje ne bih želio da bude drukčije. Izuzevši zbog jednog razloga.

– A koji bi to bio razlog?

Mladi Massarene reče:

– Mogućnost da ikad pomislite, gospodine, da sam došao u ovaj puk kako bih vas nazvao ocem.

Oh, prokletstvo, pomislio je Topliff, evo što život ponekad čini s ljudima, tako nepotrebno, tako bez razloga.

Mladi Massarene dodijeljen je četi C, četi poručnika Cohilla, ali u malom krugu tvrđavice poručnik Topliff često ga je vidao. Pozorno je promatrao vitkoga snažnog mladića opterećenog najrazličitijim dužnostima, sa zebljom očekujući da otkrije loše crte njegova karaktera. Ukrcavanje opreme u kola, priprema municije, straža, čišćenje staje, zadaće u slobodno vrijeme, patrole. No mladić nije pokazivao znakove sloma i Topliffu to bi drago jer je od prvog časa, sasvim instinktivno, stao na njegovu stranu.

Puk je napustio tvrđavu rano ujutro točno po zapovijedi i krenuo dugim putom prema jugozapadu. I za dugih dana koji su slijedili poručnik D'Arcy Topliff jedini je znao i sasvim se uživio u dramu dvojice Massarenea, oca i sina. I čas je razumio jednoga, čas bi se sasvim uživio u ulogu drugoga. Patio je zajedno s mladim vojnikom kad su naišli na niz spaljenih teretnih kola i mrtve vozače. Topliff je promatrao pukovnikova sina dok blijedih obraza kopa dugačku raku i poslije toga kako s mukom guta obrok, isuviše ponosan da bi popustio nagonu za povraćanjem.

Još je teže bilo kad su ujahali u Corinth Wells i došli do spaljenih kuća oko kojih su ležali poginuli.

– Cohill – zapovijedio je pukovnik bezbojnim glasom – podite u potjeru. Dajem vam dvanaest sati.

Dvadeset ljudi. Naći ćete me – položio je prst na kartu – ovdje, u San Jacintu.

Topliff je dobro znao da će akcija biti bezuspješna ali je potpuno shvatio namjere pukovnika. Lako je izbrisati neiskustvo i oklijevanje regruta oštrom akcijom ali posljedice su mogle biti teške ako im, nakon onoga što su vidjeli, ne pruži priliku da uzvrate udarac u ime poginulih.

– Ni po kojim uvjetima ne smijete prijeći Rio Grande, Cohill.

Cohill dakako nije dostigao napadače. Prešli su granicu mnogo prije no što je on zaustavio svoju patrolu na obali Rio Grandea. Apaši su već bili u svojim selima na području Meksika rastrzanoga unutrašnjim ratovima, nimalo voljnoga da se bori i protiv Indijanaca. A s druge strane, američka vojska nije mogla prijeći Rio Grande, granicu između SAD i Meksika da bi kaznila Apaše za napade na naselja i karavane. Indijanci su brzo shvatili te odnose i vješto ih koristili.

Cohill se pridružio pukovniku na dogovorenu mjestu i Massarene nastavi s oštrim maršem osluškujući bilo teškog pacijenta prije operacije. Izvrgavao je vojnike i životinje teškim iskušenjima uskraćujući im vodu, iscrpljujući ih dugim noćnim marševima, smanjujući obroke praznim želucima.

Protumačivši taj postupak kao smišljeno neprijateljski, vojnici Massareneova puka, postali su šutljivi i bijesni, pazeći da, iz posvećenijeg inata, sve svoje dužnosti obavljaju do pojedinosti ispravno kako mu ne bi pružili zadovoljstvo prigovora. Za kratkih odmora izbile bi, gotovo bez povoda, iznenadne svade i divlje tučnjave koje bi brzo prekinule tvrde naredničke pesnice. Čak i konji nisu bili samo umorni nego i nemirni i nervozni od grubih postupaka jahača. Pukovnik Massarene sve je to promatrao iz pokrajka, ne miješajući se, kao kirurg koji pažljivo proma-

tra pacijenta koje ga se sprema operirati. Onda je jedne večeri zasukao rukave, navukao gumenu pregaču i uzeo skalpel u ruke.

Toga poslijepodneva prekinuo je marš u pola četiri poslije podne. Pustio je konje na pašu. Obišao je stražu. Odredio je da se u pola četiri podijeli topli obrok. Zapovijedio je da se konjima da zob a vojnicima udvostruči municija. Iznenada, ljudi su shvatili da je došao čas za akciju na koju ih je pukovnik tako dugo spremao.

U prvi sumrak Massarene izda zapovijedi stojeći uza svog konja. Ne piti izuzevši po zapovijedi. Bez dozvole nema jela ni hranjenja konja. Nema prethodnice, neće biti poziva trubom. Ništa izuzevši duge šutljive kolone razjarenih konjanika, spremnih na sve.

– Pojaši!

Odmah nakon pokreta – promjena smjera.

I još jedna u potpunom mraku. I u jedanaest i trideset, pola sata prije ponoći...

– ... To nije Querhada! – prostrujao je oštar šapat kolonom. – To je Rio Grande!

Tamna široka rijeka polako je tekla prašnjavom ravnicom, razdvajajući dvije države. A puk zagazi u nju i prijeđe je bez ijednoga trenutka oklijevanja ili zaustavljanja. Tek na drugoj strani Massarene sazva svoje oficire.

– Gospodo – reče – smjer našeg kretanja bit će jugozapadno, prema Santa Mariji. Spalit ćemo sve što nam se nađe na putu. Sela Lipana, Kickapooa, Apaša i sva ostala koja zbog tame nećemo moći identificirati. Proći ćemo kroz njih kao oštrica, u koloni, u galopu tako da slijedećih pet sati bude pamćeno idućih dvadeset godina. Ako nam se suprotstavi vojska, ne odustajemo, probijamo se dalje. Rijeku ćemo opet prijeći u šest sati kod Paradesa. Ostavit ćemo mrtve, privezati ranjene za sedla i postrijeljati ozlijeđene konje. Neće se sjahivati – onda doda ono što je morao

izreći iako protiv volje i uvjerenja.
– Gospodo, ovo što radim, zapovijedeno mi je. Vi postupate po mojoj zapovijedi i ne morati brinuti za posljedice. O tomu neka brbljaju ljudi udaljeni tisuće milja, sjedeći u mirnim uredima, u čistim odijelima... poručniče Cohill, štitit ćete moj južni bok na udaljenosti od tri stotine metara. Poručniče Cohill, uzmite četu C.

Tako se to dakle trebalo odigrati. Bez svečanih priprema za pravu bitku, bez urednog juriša na otvorenoj preriji, pri potpunom svjetlu, bez zova trube dok pojačanje i bolničari bi dolazili odmah iza prvog vala da bi pomogli palim junacima. Ne, bit će to sasvim drukčije. Ako konj padne pod tobom, gotov si ne uhvatiš li slobodnu životinju koja divlje juri naokolo izbezumljena od straha. Prva bitka mladih regruta bit će u potpunoj tami, na teškom terenu punom grmlja, kamenja, barikada i vatre nevidljivog neprijatelja. Ako si ranjen, gore za tebe no da si mrtav, ne opazi li te slučajno drug, prihvati i zaveže o sedlo. Ako te svlada strah, ako se pokušaš okrenuti, Cohill će te ustrijeliti kao psa. I nitko, baš nitko neće te vidjeti napraviš li neko junačko djelo i izostat će čak i jeftina pohvala.

Dok je Cohill odvodio četu C, poručnika Topliff na trenutak zapazi lice mladog Massarenea u svijetu zvijezda. Lijepo lice ali muško kao što je bilo muško i tijelo koje se gibalo u skladu s kretanjem konja. Između staroga i mladoga Massarenea samo je razlika u godinama narušavala sličnost. I crta humanosti potpuno odsutna na pukovnikovu licu.

– Kreći!

I nešto poslije...

– Topliff, recite Pennellu da ne zaostaje. Recite mu da ću ga ustrijeliti ako se odvoji. Nema zaostajanja. Kolona neka se zbije.

Te noći spalili su sedam indijanskih sela, pronalazeći ih točno na onim mjestima gdje ih je pukovnik imao ucrtane na karti. Sručili su

se na njih iz mraka, poput lavine, i ostavljali za sobom samo jauk i zapomaganje žena. Zaustavljali bi se svaki put samo da srede redove i nastavljali hodom, kasom i uskoro:

– Na juriš, galop!

Tako je to išlo sve do zore ali je vijest putovala ispred njih, odavali su ih pucnjava i vatra. Četa C nalletjela je na dobro branjenu barikadu. Vatra je bila jaka, konji su počeli padati, vojnici su se počeli vrtjeti u mjestu. Jedno odbijeno zrno pogodilo je zvono na staroj, napuštenoj meksičkoj kapelici.

U kritičnom trenutku glavnina puka naletila na zaustavljenu četu rastjeravši je desno i lijevo.

– Naprijed, Cohill! Proklet bio, naprijed!

Uboden pukovnikovim glasom kao oštricom mača, Cohill lica prekrivena prašinom i krvlju zaurla, četi da ga slijedi i potjera konja preko barikade.

Jedan vojnik teško tresnu o zemlju okrećući se pod kopitima svoga izbezumljenoga konja. Životinja odskoči i nestade u mraku a mladi se vojnik podginu na koljena i zavapi:

– Majko! Majko!

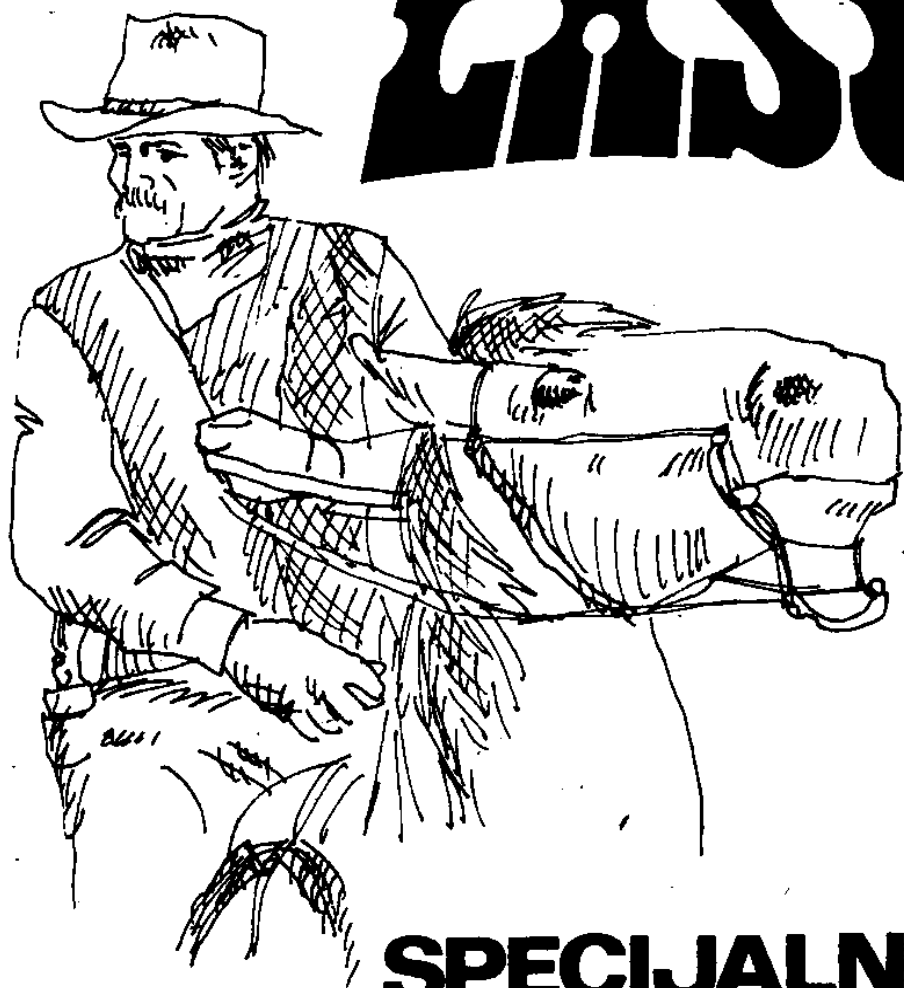
Topliff je jahao uz bok pukovniku kad im jedan jahač presiječe put i duboko se sagnuvši u sedlu pograbi paloga za ruku i podiže ga u istom času kad je i njegov konj bio pogođen. Prevrnuvši se preko glave rañjena ih životinja zbaci na stube kapele. U idućem trenutku mladi je Massarene već bio na nogama. Jednom je rukom još držao druga kojega je pokušao spasiti a drugom je povukao revolver i pucao, pomno i mirno, kao na strelištu.

Pukovnik okrenu galopirajućeg konja i natjera ga natrag, u smrtonosnu vatru, da bi pronašao životinju bez jahača. Onda se galopom vrati do stube kapele.

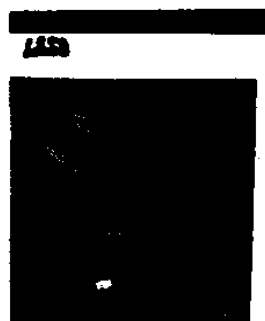
– Donald, pojaši, ludače!

– Hvala, gospodine – reče mladić hladno i s dužnim poštovanjem

LASO

SPECIJALNO IZDANJE

U SVAKOM PRIMJERKU
ZNAČKA

2 romana

te pomogne ranjenom drugu u sedlo.

Jahali su dalje, koljeno uz koljeno, kad Topliff začu udar kugle što je pogodila starog Massarenea. Kao kamen zavrtan u blato. Tek tad poručnik zapazi, jer noć je već ustupala pred zorom, da su nadlaktica i rame mladog Massarenea otvoreni do kosti.

Pukovnik je visio konju o vratu ali nije usporavao sve dok nisu stigli na čelo kolone i zaustavili je da se pregrupira. Onda reče:

— Poručniče Topliff, ne mogu sjahati. Privežite me o sedlo.

Topliff stegnu jednu čizmu i pruži užu ispod konjskog trbuha gdje ga je prihvatila zdrava ruka mladog Massarenea.

— Ti si ranjen — reče pukovnik mladiću i Topliff osjeti da više nema tog bedema izgubljenih godina između te dvojice nasmijanih prosjaka koji su pružali ruke jedan prema drugomu, tražeći milostinju ljubavi.

— Oh, sad to više nije važno, je li, gospodine? — nasmiješio se mladić unatoč bolu.

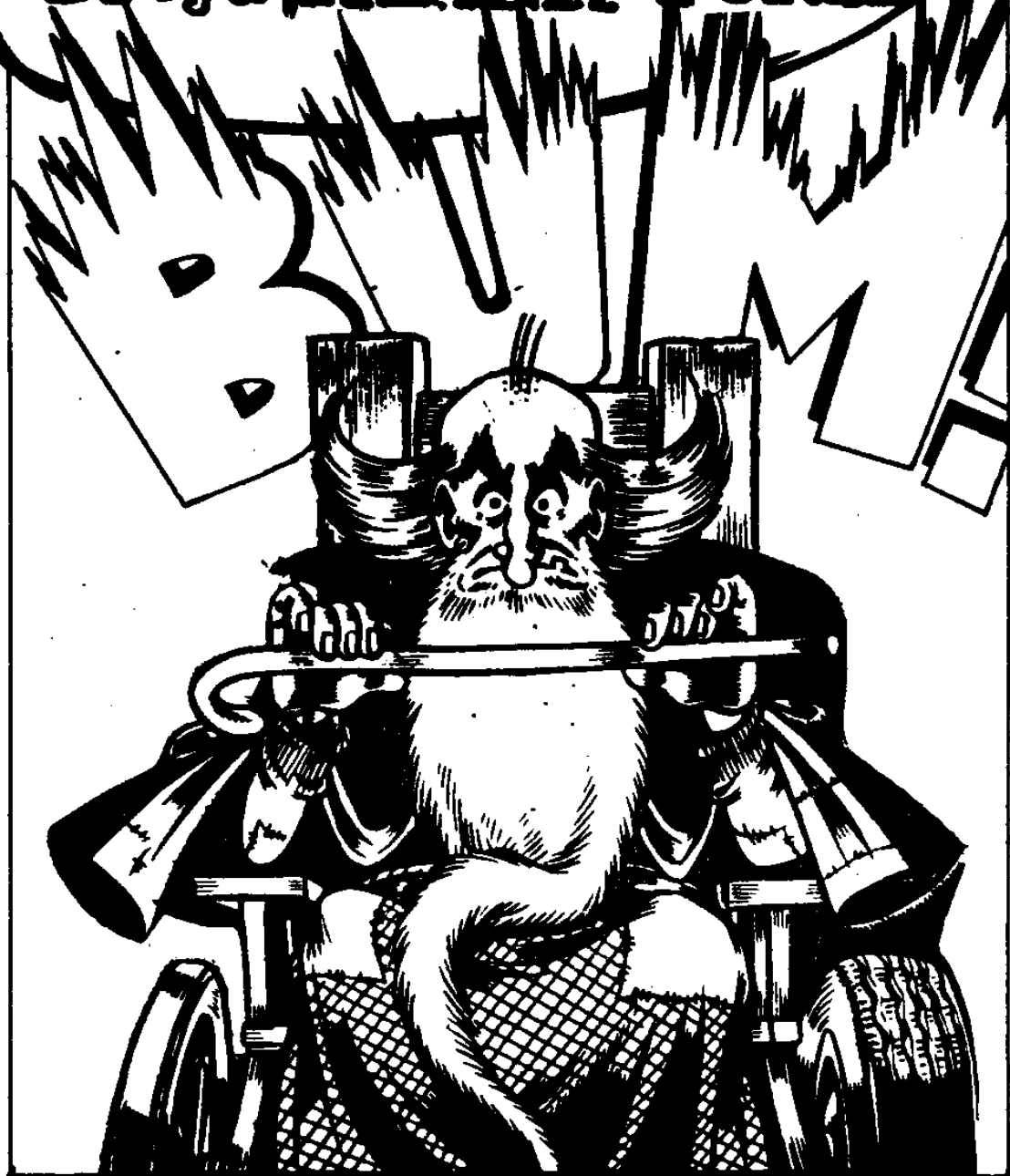
Puk je prešao Rio Grande kod Paradesa u šest sati ujutro. Posljednji je bio pukovnik Massarene praćen svojim sinom i poručnikom Topliffom.

— Poručniče, javite majoru Allshardu da preuzme zapovjedništvo. Donalde, ti ćeš poći k liječniku da se pobrine za tu ranu. Nakon toga pridruži se svojoj jedinici. Kad svi ranjenici budu zbrinuti, neka liječnik dode ovamo. Čekat ću ga kod kola. A sad me odvežite i spustite na zemlju.

Topliff odveze užu i pomogne pukovniku iz sedla. Okrenuvši konja mladi Massarene pozdravi lijevom rukom jer je desna već sasvim obamrla.

Dok je jednom rukom čvrsto pritiskao ranu, pukovnik drugom odgovori na pozdrav. Sablasti prošlosti zauvijek su nestale, zaboravljene su izgubljene godine, svi su dugovi bili plaćeni.

Moja grupa
TNT
pojavljuje se u svakom
broju „ALANA FORDA“

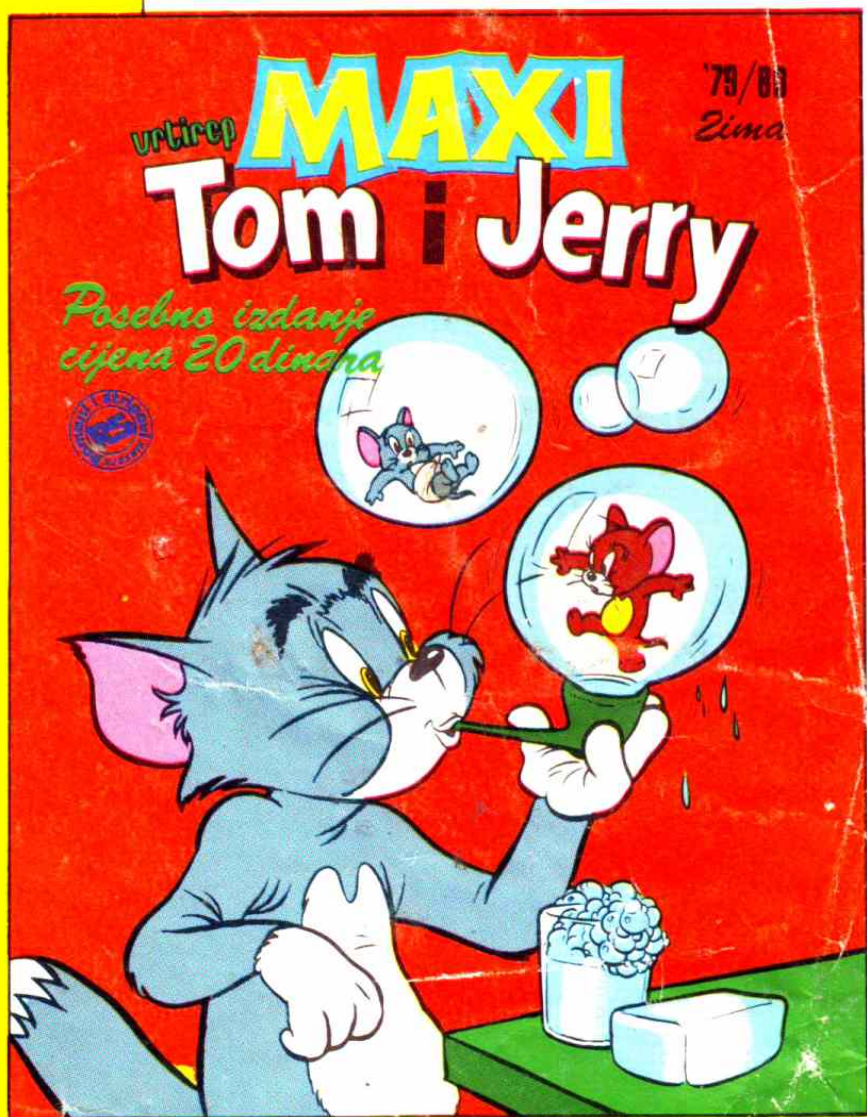

Znanstvena fantastika!

SIRIS

na svim kioscima

Charles N. Heckelmann:
REVOLVERI ARIZONE

**POTRAŽITE GA
NA SVIM KIOSCIMA !**